

Lagrådsremiss

Förfalsknings- och sanningsbrotten

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 31 januari 2013

Beatrice Ask

Patrik Örnsved
(Justitiedepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

Lagrådsremissen innehåller förslag till ändringar av straffbestämmelserna om urkundsförfalskning och andra förfalskningsbrott i 14 kap. brottsbalken och vissa av de s.k. sanningsbrotten i 15 kap. Med sanningsbrott avses t.ex. brotten osann försäkran och osant intygande.

Förslagen bygger på utgångspunkten att straffskyddet för uppgifter och handlingar som förekommer i elektronisk miljö – t.ex. i ett elektroniskt intyg – bör likna det som gäller för traditionella handlingar. Förslagen syftar alltså till att på detta område åstadkomma en modern, ändamålsenlig och så långt möjligt teknikneutral straffrättslig reglering som är anpassad till användningen av handlingar i elektronisk miljö.

Med dagens reglering är det främst traditionella handlingar i pappersform som utgör arkiver och täcks av straffansvaret för förfalskning. I lagrådsremissen föreslås ett utvidgat och förtydligt arkivbegrepp som omfattar fler handlingar som upprättas, översänds och lagras i elektronisk form. Till följd av förslaget kan därmed förfalskning också av sådana handlingar bestraffas som urkundsförfalskning. Även i övrigt moderniseras regleringen av förfalskningsbrotten i 14 kap. brottsbalken.

De till förfalskningsbrotten nära anknyttande sanningsbrotten i 15 kap. 10–15 §§ brottsbalken föreslås vidare bli uttryckligen tillämpliga på uppgifter som lämnas i elektronisk form. Regleringen av dessa brott moderniseras även i övrigt.

Till följd av att tillämpningsområdet för de generella reglerna i brottsbalken utvidgas blir det också möjligt att föreslå upphävande av ett antal straffrättsliga särlösningar om elektroniskt uppgiftslämnande i andra författningar.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2013.

Innehållsförteckning

1	Beslut.....	5
2	Lagtext.....	6
2.1	Förslag till lag om ändring i brottsbalken	6
2.2	Förslag till lag om ändring i jordabalken	14
2.3	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	16
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.	17
2.5	Förslag till lag om ändring i handelsregisterlagen (1974:157).....	18
2.6	Förslag till lag om ändring i lagen (1975:417) om sambruksföreningar.....	19
2.7	Förslag till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619).....	20
2.8	Förslag till lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.....	21
2.9	Förslag till lag om ändring i bostadsrättslagen (1991:614).....	22
2.10	Förslag till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.....	23
2.11	Förslag till lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220).....	24
2.12	Förslag till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554).....	25
2.13	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag	28
2.14	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag.....	29
2.15	Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker	30
2.16	Förslag till lag om ändring i revisionslagen (1999:1079).....	31
2.17	Förslag till lag om ändring i lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt.....	32
2.18	Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551).....	33
2.19	Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043).....	34
3	Ärendet och dess beredning.....	35
4	Behovet av en reform.....	35
4.1	Gällande ordning.....	35
4.1.1	Allmänt om förfalsknings- och sanningsbrotten	35
4.1.2	Närmare om förfalskningsbrotten	35
4.1.3	Närmare om sanningsbrotten	37
4.1.4	Anknytande brott.....	37
4.2	It-utvecklingen	38

4.3	Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet	40
4.4	Tidigare och pågående utredningar	40
4.5	Slutsatser och inriktning	41
5	Straffbestämmelserna om förfalskningsbrott	43
5.1	Urkundsbegreppet	43
5.2	Urkundsförfalskning	47
5.3	Förvanskning av urkund och grov urkundsförfalskning	48
5.4	Undertryckande av urkund	50
5.5	Straffansvar för brukande av falska handlingar som inte är urkunder?	51
5.6	En ändrad reglering för manipulation av tekniska uppteckningar?	54
6	Straffbestämmelserna om sanningsbrott	55
6.1	Osann eller vårdslös försäkran	55
6.2	Missbruk av urkund	57
6.3	Förnekande av underskrift	60
6.4	Osant intygande och brukande av osann urkund	61
6.5	Straffrättsliga särlösningar för uppgiftslämnande i elektronisk miljö upphävs eller ändras	64
7	Vissa följdfrågor	66
8	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	68
9	Ekonomiska konsekvenser	68
10	Författningskommentar	69
10.1	Förslaget till lag om ändring i brottsbalken	69
10.2	Förslaget till lag om ändring i jordabalken	78
10.3	Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	79
10.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.	79
10.5	Förslaget till lag om ändring i handelsregisterlagen (1974:157)	80
10.6	Förslaget till lag om ändring i lagen (1975:417) om sambruksföreningar	80
10.7	Förslaget till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)	80
10.8	Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar	81
10.9	Förslaget till lag om ändring bostadsrättslagen (1991:614)	81
10.10	Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.	81
10.11	Förslaget till lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220)	82
10.12	Förslaget till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554)	82

10.13	Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag	82
10.14	Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag	82
10.15	Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker	83
10.16	Förslaget till lag om ändring i revisionslagen (1999:1079)	83
10.17	Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt	83
10.18	Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)	84
10.19	Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)	84
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet SOU 2007:92	85
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag	87
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	98

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i jordabalken,
3. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
4. lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.,
5. lag om ändring i handelsregisterlagen (1974:157),
6. lag om ändring i lagen (1975:417) om sambruksföreningar,
7. lag om ändring i sparbankslagen (1987:619),
8. lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar,
9. lag om ändring i bostadsrättslagen (1991:614),
10. lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.,
11. lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220),
12. lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554),
13. lag om ändring i lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag,
14. lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag,
15. lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker,
16. lag om ändring i revisionslagen (1999:1079),
17. lag om ändring i lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt,
18. lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551),
19. lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 14 kap. samt 15 kap. 10–15 §§ brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 kap.

1 §

Den som, genom att skriva annan, *verklig eller diktad*, persons namn eller genom att falskeligen förskaffa sig annans underskrift eller annorledes, framställer falsk urkund eller ock falskeligen ändrar eller utfyller äkta urkund, dömes, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för urkundsförfalskning till fängelse i högst två år.

Såsom urkund anses protokoll, kontrakt, skuldebrev, intyg och annan handling, som upprättats till bevis eller eljest är av betydelse såsom bevis, så ock legitimationskort, biljett och dylikt bevismärke.

Den som *obehörigen*, genom att skriva eller på liknande sätt ange en annan persons namn eller på annat sätt, framställer en falsk urkund eller ändrar eller fyller ut en äkta urkund döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för urkundsförfalskning till fängelse i högst två år.

Med urkund avses

1. en handling som upprättats till bevis eller annars är av betydelse som bevis och som har en utställarangivelse och originalkaraktär,

2. en elektronisk handling som upprättats till bevis eller annars är av betydelse som bevis och som har en utställarangivelse som kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt, och

3. ett märke som ställts ut till bevis om en persons identitet eller om en viss rättighet eller prestation och som har originalkaraktär (bevismärke).

2 §

Är brott som i 1 § sägs att anse som ringa, skall för förvanskning av urkund dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Vid bedömande huruvida brottet är ringa skall särskilt beaktas, om urkunden är av mindre vikt, såsom

Är brott som avses i 1 § att anse som ringa, döms för förvanskning av urkund till böter eller fängelse i högst sex månader.

Vid bedömande av om brottet är ringa ska det särskilt beaktas om urkunden är av mindre vikt eller

kassakvitto, kontramärke eller dylikt mottagningsbevis, eller om gärningen skett för att förhjälpa någon till hans rätt.

om gärningen har begåtts för att hjälpa någon till hans eller hennes rätt.

3 §

Om brott som i 1 § sägs är att anse som grovt, skall för grov urkundsförfalskning dömas till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om förfalskningen avsett myndighets arkivhandling av vikt eller urkund som är särskilt betydelsefull i den allmänna omsättningen, såsom obligation, aktiebrev eller in-teckningshandling, eller om gärningen eljest var av särskilt farlig art.

Är brott som avses i 1 § att anse som grovt, döms för grov urkundsförfalskning till fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömande av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om förfalskningen avsett en myndighets arkivhandling av vikt eller en urkund som är särskilt betydelsefull i den allmänna omsättningen eller om gärningen annars varit av särskilt farlig art.

4 §¹

Den som förstör, gör obrukbar eller undanskaffar urkund, över vilken han vid tillfället ej äger så förfoga, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende och brottet ej är att anse som bokföringsbrott, för undertryckande av urkund till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

Den som utan att vid tillfället ha rätt till det förstör, gör obrukbar eller döljer en urkund döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende och brottet inte är att anse som bokföringsbrott, för hindrande av urkunds bevisfunktion till fängelse i högst två år.

Är brottet ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

5 §²

Om någon utan lov anbringar eller eljest förfalskar annans namnteckning eller signatur på alster av konst eller brukskonst eller på annat dylikt verk och därigenom giver sken av att denne bestyrkt sig vara upphovsman till

Den som olovligen anbringar eller annars förfalskar någon annans namnteckning eller signatur på ett alster av konst eller brukskonst eller på annat sådant verk och därigenom ger sken av att den personen angett sig vara upp-

¹ Senaste lydelse 1982:150.

² Senaste lydelse 1970:489.

verket, *dömes* för signaturförfalskning till fängelse i högst två år *eller*, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, *dömes* till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

hovsman till verket *döms* för signaturförfalskning till fängelse i högst två år.

Är brottet ringa, *döms* till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, *döms* till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

6 §¹

Den som eftergör *inom eller utom riket gällande penningssedel eller mynt* eller på annat sätt förfalskar *sedel* eller mynt, döms för penningförfalskning till fängelse i högst fyra år *eller*, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Första stycket tillämpas även i fråga om penningssedel eller mynt som beslutats för utgivning men som ännu inte är gällande.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst två och högst åtta år.

Den som eftergör eller på annat sätt förfalskar *sedel* eller mynt *som gäller i Sverige eller utomlands eller som har beslutats för utgivning* men ännu inte är gällande döms för penningförfalskning till fängelse i högst fyra år.

Är brottet ringa, *döms* till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i lägst två och högst åtta år.

6 a §

Den som anskaffar, lämnar, tar emot, förvarar, transporterar eller tar annan liknande befattning med falsk *penningssedel* eller falskt mynt som avses i 6 §, med uppsåt att det förfalskade *skall* prånglas ut, döms för olovlig befattning med falska pengar till fängelse i högst två år *eller*, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

7 §²

Den som anskaffar, lämnar, tar emot, förvarar, transporterar eller tar annan liknande befattning med falsk *sedel* eller falskt mynt som avses i 6 §, med uppsåt att det förfalskade *ska* prånglas ut, döms för olovlig befattning med falska pengar till fängelse i högst två år.

Är brottet ringa, *döms* till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

¹ Senaste lydelse 2001:31.

² Senaste lydelse av tidigare 6 a § 2001:31.

7 §

Eftergör *någon* gällande frimärke, beläggningsstämpel eller annat offentligt eller för allmänheten avsett *inländskt* eller utländskt värdemärke eller *ock* offentlig inländsk eller utländsk kontrollmärkning på mått, vikt, vara, handling eller annat, eller anbringar *någon* falskt sådant märke eller *falskeligen* äkta märke eller förfalskar *någon eljest* sådant märke eller det märkta, *dömes*, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för märkesförfalskning till fängelse i högst två år *eller, om* brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, *dömes* till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

8 §

Om *någon falskeligen* anbringar märke eller annat föremål som kan *tagas för* gällande gränsmärke, vattenmärke, fixpunkt eller annat märke för plan- eller höjdmätning eller *ock* flyttar, *borttager*, skadar eller förstör sådant märke, *dömes*, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för förfalskning av fast märke till fängelse i högst fyra år *eller, om* brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

9 §

Den som åberopar falsk urkund, *utbjuder* eller *håller till salu* verk med falsk signatur, *utprånklar* falsk sedel eller falskt mynt, *begagnar* falskt värde- eller kontrollmärke, åberopar falskt fast märke eller *eljest gör bruk av* något, som förfalskats på sätt *ovan sägs*, *dömes*, om åtgärden innebär

8 §

Den som eftergör gällande frimärke, beläggningsstämpel eller annat offentligt eller för allmänheten avsett *svenskt* eller utländskt värdemärke eller offentlig *svensk* eller utländsk kontrollmärkning på mått, vikt, vara, handling eller annat, eller anbringar falskt sådant märke eller *obehörigen anbringar* äkta märke eller *annars* förfalskar sådant märke eller det märkta, *döms*, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för märkesförfalskning till fängelse i högst två år.

Är brottet ringa, *döms* till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, *döms* till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

9 §

Den som *obehörigen anbringar ett* märke eller annat föremål som kan *föväxlas med* gällande gränsmärke, vattenmärke, fixpunkt eller annat märke för plan- eller höjdmätning eller flyttar, *tar bort*, skadar eller förstör *ett* sådant märke *döms*, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för förfalskning av fast märke till fängelse i högst fyra år.

Är brottet ringa, *döms* till böter eller fängelse i högst sex månader.

10 §

Den som åberopar falsk urkund, *bjuder ut* eller *saluför* verk med falsk signatur, *prånklar ut* falsk sedel eller falskt mynt, *använder* falskt värde- eller kontrollmärke, åberopar falskt fast märke eller *annars brukar* något som förfalskats på *ett sätt som anges i detta kapitel*, *döms*, om åtgärden innebär

fara i bevishänseende, för brukande av det förfalskade *såsom hade* han själv gjort förfalskningen.

10 §

Den som, i annat fall än i 9 § sägs, bland allmänheten sprider något, som lätt kan förväxlas med gällande *penningssedel*, mynt eller offentligt värdeemärke, *dömes för olaga spridande av efterbildning* till böter.

11 §

Har någon, som ådragit sig ansvar enligt vad *föret* i detta kapitel är sagt, innan avsevärd olägenhet uppkommit frivilligt avvärjt den fara i bevishänseende som gärningen innebar, *må* dömas till lindrigare straff än för gärningen är stadgat. Var faran ringa och är för gärningen *ej stadgat svårare* straff än fängelse i sex månader, *skall ej* dömas till ansvar.

12 §

För försök eller förberedelse till urkundsförfalskning, grov urkundsförfalskning, *undertryckande av urkund*, signaturförfalskning, penningförfalskning, märkesförfalskning, förfalskning av fast märke eller brukande av vad som förfalskats, och för underlåtenhet att avslöja penningförfalskning döms till ansvar enligt *bestämmelserna* i 23 kap. Detsamma gäller försök till olovlig befattning med falska pengar som består i försök till anskaffande eller mottagande av det förfalskade. Skulle brottet, om det fullbordats, ha varit att anse som ringa, *skall dock inte dömas till ansvar enligt vad nu*

fara i bevishänseende, för brukande av det förfalskade *som om* han *eller hon* själv *hade* gjort förfalskningen.

11 §

Den som i annat fall än *som avses* i 10 § bland allmänheten sprider något som lätt kan förväxlas med gällande *sedel*, mynt eller offentligt värdeemärke *döms för olaga spridande av efterbildning* till böter.

12 §

Om någon *har gjort sig skyldig till brott som avses* i detta kapitel *men* frivilligt och innan avsevärd olägenhet uppkommit *har* avvärjt den fara i bevishänseende som gärningen innebar, *får han eller hon* dömas till lindrigare straff än vad som *föreskrivs* för gärningen. Var faran ringa och *föreskrivs det inte strängare* straff än fängelse i sex månader för gärningen, *ska han eller hon inte* dömas till ansvar.

13 §³

För försök eller förberedelse till urkundsförfalskning, grov urkundsförfalskning, *hindrande av urkunds bevisfunktion*, signaturförfalskning, penningförfalskning, märkesförfalskning, förfalskning av fast märke eller brukande av vad som förfalskats och för underlåtenhet att avslöja penningförfalskning döms *det* till ansvar enligt vad som *föreskrivs* i 23 kap. Detsamma gäller försök till olovlig befattning med falska pengar som består i försök till anskaffande eller mottagande av det förfalskade. Skulle brottet, om det fullbordats, ha varit att anse som ringa, *ska det dock inte medföra*

³ Senaste lydelse av tidigare 12 § 2001:31.

sagts.

ansvar.

15 kap.

10 §

Om någon i skriftlig utsaga, som jämlikt lag eller författning avgives under edlig förpliktelse eller på heder och samvete eller under annan dylik försäkran, lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen, dömes, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för osann försäkran till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år.

Sker sådan gärning av grov oaktsamhet, dömes för vårdslös försäkran till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som på annat sätt än muntligen lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen, när uppgiften enligt lag eller annan författning lämnas på heder och samvete eller under annan liknande försäkran, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för osann försäkran till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst två år.

Den som begår gärningen av grov oaktsamhet döms för vårdslös försäkran till böter eller fängelse i högst sex månader.

11 §

Lämnar någon i intyg eller annan urkund osann uppgift om vem han är eller om annat än egna angelägenheter eller upprättar någon för skens skull urkund rörande rättshandling, dömes, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för osant intygande till böter eller fängelse i högst sex månader. Är brottet med hänsyn till att det innefattar missbruk av tjänsteställning eller eljest att anse som grovt, skall dömas till fängelse i högst två år.

Den som åberopar eller eljest begagnar osann urkund som avses i första stycket, dömes, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för brukande av osann urkund enligt vad där sägs.

Den som lämnar osann uppgift i ett intyg eller en annan urkund om vem han eller hon är eller om annat än egna angelägenheter eller upprättar en urkund för skens skull rörande rättshandling döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för osant intygande till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet med hänsyn till att det innefattar missbruk av tjänsteställning eller annars att anse som grovt, döms till fängelse i högst två år.

Den som åberopar eller på annat sätt använder en osann urkund som avses i första stycket döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för brukande av osann

urkund till samma straff som anges i första eller andra stycket.

12 §

Missbrukar någon pass, betyg eller dylik för viss man utställd urkund genom att giva sig eller annan ut för honom eller utlämnar han urkunden att sålunda missbrukas, eller utger någon sanningslöst handling, som tillkommit medelst genomslag eller fotografering eller på annat dylikt sätt, för riktig kopia av viss urkund, dömes, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för missbruk av urkund till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år.

Den som sanningslöst åberopar pass, betyg, identitetshandling eller annan sådan för enskild person utställd urkund såsom gällande för sig eller annan person eller lämnar ut sådan urkund för att missbrukas på det sättet döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för missbruk av urkund till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst två år.

Den som sanningslöst påstår att en handling är en riktig kopia av en viss urkund döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för missbruk av handling till samma straff som anges i första eller andra stycket.

13 §

Förnekar någon sin underskrift på urkund, dömes, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för förnekande av underskrift till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år.

Den som förnekar sin underskrift på en urkund eller sin utstäl-larangivelse avseende en urkund, när angivelsen är sådan att den kan likställas med en underskrift, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för förnekande av underskrift till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst två år.

14 §

Om någon, som ådragit sig ansvar enligt vad förut i detta kapitel är sagt, innan avsevärd olägenhet uppkommit frivilligt rättat felet eller på annat sätt avvärjt fara för vidare olägenhet, må dömas till lindrigare straff än för gärningen är stadgat. Var faran ringa och är

Om någon har gjort sig skyldig till brott som avses i detta kapitel men frivilligt och innan avsevärd olägenhet uppkommit har rättat felet eller på annat sätt avvärjt fara för vidare olägenhet, får han eller hon dömas till lindrigare straff än vad som föreskrivs för gärningen.

för gärningen *ej stadgat svårare* straff än fängelse i sex månader, *skall ej* dömas till ansvar.

Var faran ringa och *föreskrivs det inte strängare* straff än fängelse i sex månader för gärningen, *ska han eller hon inte* dömas till ansvar.

15 §

För förberedelse till mened eller stämpling till mened som innebär att någon söker anstifta sådan gärning, *så ock* för försök till bevisförvanskning *dömes* till ansvar enligt *vad* i 23 kap. *stadgas*. Skulle brottet, om det fullbordats, *hava* varit att anse som ringa, *må* dock *ej dömas till ansvar som nu sagts*.

För förberedelse till mened eller stämpling till mened som innebär att någon söker anstifta sådan gärning *och* för försök till bevisförvanskning *döms det* till ansvar enligt *vad som föreskrivs* i 23 kap. Skulle brottet, om det fullbordats, *ha* varit att anse som ringa, *ska det dock inte medföra* ansvar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.

2.2 Förslag till lag om ändring i jordabalken

Härigenom föreskrivs att 19 kap. 11 a och 39 a §§ jordabalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 kap.

11 a §¹

Om en ansökan om inskrivning ges in i form av ett elektroniskt dokument, får en fångeshandling eller annan handling som avses i 20 kap. 6 § 1, 21 kap. 2 § första stycket 1 eller 23 kap. 2 § första stycket 1 eller en handling som avses i 7 kap. 5 § fjärde stycket äktenskapsbalken eller 23 § andra stycket sambolagen (2003:376) ges in elektroniskt enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela.

Om en fångeshandling eller annan handling som avses i första stycket ges in elektroniskt, *skall* den elektroniska handlingens överensstämmelse med originalet vara bestyrkt enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela.

Den som oriktigt intygar att den elektroniska handlingen överensstämmer med originalet döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är att anse som grovt, till fängelse i högst två år.

Om en fångeshandling eller annan handling som avses i första stycket ges in elektroniskt, *ska* den elektroniska handlingens överensstämmelse med originalet vara bestyrkt enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela.

39 a §²

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar ren förmögenhetsskada *skall* ersätta skadan, om skadan orsakas genom

1. *oriktigt bestyrkande enligt 11 a §, eller*

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar ren förmögenhetsskada *ska* ersätta skadan, om skadan orsakas genom

1. *sådant osant intygande enligt 15 kap. 11 § brottsbalken som består i att en elektronisk handling som avses i 11 a § oriktigt anges överensstämma med originalet, eller*

¹ Senaste lydelse 2006:142. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket upphävs.

² Senaste lydelse 2006:142.

2. oriktig uppgift om behörighet att företräda någon annan i ett inskrivningsärende.

Om skadan vållas i tjänsten av en arbetstagare, *skall* skadan ersättas av arbetsgivaren.

Om skadan vållas i tjänsten av en arbetstagare, *ska* skadan ersättas av arbetsgivaren.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.

2.3 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken
dels att 115 kap. 2 § ska upphöra att gälla,
dels att rubriken närmast före 115 kap. 2 § ska utgå,
dels att 115 kap. 1 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

115 kap.

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om

- *oriktig uppgift vid självbetjäningstjänst i 2 §, och*
- arbetsgivare och uppdragsgivare m.fl. i 3 och 4 §§.

I detta kapitel finns bestämmelser om arbetsgivare och uppdragsgivare m.fl. i 3 och 4 §§.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

Härigenom föreskrivs att 37 § lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m. ska upphöra att gälla och att rubriken närmast före 37 § ska utgå vid utgången av juni 2013.

2.5 Förslag till lag om ändring i handelsregisterlagen (1974:157)

Härigenom föreskrivs att 23 § handelsregisterlagen (1974:157) ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2013.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1975:417) om sambruksföreningar

Härigenom föreskrivs att 20 § lagen (1975:417) om sambruksföreningar ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Bestämmelserna i 16 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om sambruksföreningar. Hänvisningarna i 16 kap. 1 § till 3 kap. 6 § och 14 kap. 3 § ska därvid avse 8 § respektive 18 § fjärde stycket denna lag. *Det som föreskrivs om handling eller ärende i 16 kap. 1 a § gäller också handling eller ärende enligt denna lag.*

Föreslagen lydelse

20 §¹

Bestämmelserna i 16 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om sambruksföreningar. Hänvisningarna i 16 kap. 1 § till 3 kap. 6 § och 14 kap. 3 § ska därvid avse 8 § respektive 18 § fjärde stycket denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.

¹ Senaste lydelse 2008:93.

2.7 Förslag till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)

Härigenom föreskrivs att 12 kap. sparbankslagen (1987:619) ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2013.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 1 a § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2013.

2.9 Förslag till lag om ändring i bostadsrättslagen
(1991:614)

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 2 § bostadsrättslagen (1991:614) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.
2 §¹

Bestämmelserna om straff och vite i 16 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar utom 1 § andra stycket 1 gäller i tillämpliga delar i fråga om bostadsrättsföreningar. *Det som föreskrivs om handling eller ärende i 16 kap. 1 a § gäller också handling eller ärende enligt denna lag.*

Bestämmelserna om straff och vite i 16 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar utom 1 § andra stycket 1 gäller i tillämpliga delar i fråga om bostadsrättsföreningar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.

¹ Senaste lydelse 2008:84.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.

Härigenom föreskrivs att 29 a § lagen (1992:160) om utländska filialer m.m. ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2013.

2.11 Förslag till lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 12 § stiftelselagen (1994:1220) ska upphöra att gälla och att rubriken närmast före 9 kap. 12 § ska utgå vid utgången av juni 2013.

2.12 Förslag till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554)

Härigenom föreskrivs i fråga om årsredovisningslagen (1995:1554) dels att 8 kap. 3 b § ska upphöra att gälla, dels att 7 kap. 2 § och 9 kap. 2 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

2 §¹

Ett moderföretag som är dotterföretag behöver inte upprätta koncernredovisning, om

1. företaget och dess samtliga dotterföretag omfattas av en koncernredovisning som upprättas av ett överordnat moderföretag, och

2. det överordnade moderföretagets koncernredovisning har upprättats och reviderats enligt lagstiftning som har tillkommit i enlighet med Europeiska gemenskapernas direktiv av den 13 juni 1983 om sammanställd redovisning (83/349/EEG) eller på likvärdigt sätt.

Första stycket gäller även om något dotterföretag av skäl som anges i 5 § andra eller tredje stycket inte omfattas av den upprättade koncernredovisningen.

Ett moderföretag som med stöd av första stycket inte självt har upprättat någon koncernredovisning ska ge in det överordnade moderföretagets koncernredovisning och koncernrevisionsberättelse till registreringsmyndigheten enligt bestämmelserna i 8 kap. 3, 3 a och 3 c §§. *Det som sägs i 8 kap. 3 b § gäller också vid sådan ingivning.* Registreringsmyndigheten ska på det sätt som anges i 8 kap. 4 § kungöra att handlingarna har getts in. Om handlingarna inte är avfattade på svenska, får registreringsmyndigheten förelägga moderföretaget att ge in en bestyrkt översättning till svenska. Sådant föreläggande ska *utfärdas* om någon begär det. Om moderföretaget, i fall det hade upprättat en koncernredovisning, enligt 8 kap. 3 och 16 §§ inte skulle ha varit skyldigt att ge in denna och kon-

Ett moderföretag som med stöd av första stycket inte självt har upprättat någon koncernredovisning ska ge in det överordnade moderföretagets koncernredovisning och koncernrevisionsberättelse till registreringsmyndigheten enligt bestämmelserna i 8 kap. 3, 3 a och 3 c §§. Registreringsmyndigheten ska på det sätt som anges i 8 kap. 4 § kungöra att handlingarna har getts in. Om handlingarna inte är avfattade på svenska, får registreringsmyndigheten förelägga moderföretaget att ge in en bestyrkt översättning till svenska. *Ett sådant föreläggande ska beslutas* om någon begär det. Om moderföretaget, i fall det hade upprättat en koncernredovisning, enligt 8 kap. 3 och 16 §§ inte skulle ha varit skyldigt att ge in denna och koncernrevisionsberättelsen till registreringsmyndigheten, ska vad

¹ Senaste lydelse 2008:89.

cernrevisionsberättelsen till registreringsmyndigheten, ska vad som i nämnda paragrafer sägs om att handlingarna ska hållas tillgängliga i stället tillämpas på det överordnade moderföretagets koncernredovisning och koncernrevisionsberättelse.

Första stycket gäller inte,

1. om delägare som har en kapitalandel i moderföretaget på minst tio procent senast sex månader före räkenskapsårets utgång hos moderföretagets styrelse eller motsvarande ledningsorgan har krävt att koncernredovisning ska upprättas, eller

2. om andelarna i moderföretaget eller skuldebrev som moderföretaget har utfärdat är upptagna till handel på en reglerad marknad.

Den som enligt första stycket inte upprättar någon koncernredovisning ska upplysa om detta i en not till årsredovisningen samt lämna uppgift om namn, organisationsnummer eller, i förekommande fall, personnummer samt säte för det överordnade moderföretag som upprättar den i stycket nämnda koncernredovisningen.

9 kap. 2 §²

Delårsrapporten ska hållas tillgänglig hos företaget för var och en som vill ta del av den. En kopia ska genast sändas till en sådan aktieägare, bolagsman eller medlem som begär det och uppger sin postadress. En delårsrapport som avses i 1 § andra stycket andra meningen och en delårsrapport som avses i 16 kap. 5 § lagen (2007:528) om värdepappersmarknaden ska senast två månader efter rapportperiodens utgång lämnas till registreringsmyndigheten i enlighet med bestämmelserna i 8 kap. 3, 3 a och 3 c §§. *Det som sägs i 8 kap. 3 b § gäller också vid sådan ingivning.*

Om delårsrapporten inte lämnas till registreringsmyndigheten i rätt tid, tillämpas 8 kap. 13 §.

Ytterligare bestämmelser om offentliggörande av delårsrapporter finns i 17 kap. lagen om värdepappersmarknaden, för sådana företag som är skyldiga att upprätta delårsrapport enligt den lagen.

som i nämnda paragrafer sägs om att handlingarna ska hållas tillgängliga i stället tillämpas på det överordnade moderföretagets koncernredovisning och koncernrevisionsberättelse.

² Senaste lydelse 2008:277.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.

2.13 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 5 b § lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2013.

2.14 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1560) om
årsredovisning i försäkringsföretag

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 5 b § lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2013.

2.15 Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker

Härigenom föreskrivs att 14 kap. lagen (1995:1570) om medlemsbanker ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2013.

2.16 Förslag till lag om ändring i revisionslagen (1999:1079)

Härigenom föreskrivs att 40 a § revisionslagen (1999:1079) ska upphöra att gälla och att rubriken närmast före 40 a § ska utgå vid utgången av juni 2013.

2.17 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 2 § lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Vad som sägs i 16 kap. 1 § första och tredje styckena, 1 a § och 2 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller också i fråga om kooperativa hyresrättsföreningar. *Det som föreskrivs om handling eller ärende i 16 kap. 1 a § gäller också handling eller ärende enligt denna lag*

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. underlåter att föra medlemsförteckning eller hålla sådan förteckning tillgänglig enligt 3 kap. 6 § lagen om ekonomiska föreningar,
2. tar emot förskott i strid med 2 kap. 12 §, eller
3. använder firma i strid med 2 kap. 26 §.

Föreslagen lydelse

6 kap. 2 §¹

Vad som sägs i 16 kap. 1 § första och tredje styckena och 2 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller också i fråga om kooperativa hyresrättsföreningar.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.

¹ Senaste lydelse 2008:85.

2.18 Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen
(2005:551)

Härigenom föreskrivs att 30 kap. 2 § aktiebolagslagen (2005:551) ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2013.

2.19 Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen
(2010:2043)

Härigenom föreskrivs att 12 kap. 91 § försäkringsrörelselagen
(2010:2043) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 kap.

91 §

Bestämmelserna i 16 kap. 1 §
första och tredje styckena, 1 a och
2 §§ lagen (1987:667) om ekono-
miska föreningar om straff och
vite gäller för ömsesidiga försäk-
ringsbolag.

Bestämmelserna i 16 kap. 1 §
första och tredje styckena och 2 §
lagen (1987:667) om ekonomiska
föreningar om straff och vite gäller
för ömsesidiga försäkringsbolag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2013.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 9 juni 2005 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av de brott i 14 och 15 kap. brottsbalken som berör urkunder (dir. 2005:68). Översynen syftade främst till att klarlägga vilka förändringar som kan vara nödvändiga med anledning av utvecklingen av informationstekniken, it. Utredningen, som antog namnet it-förfalskningsutredningen, lämnade den 28 november 2007 betänkandet Urkunden i tiden – en straffrättslig anpassning (SOU 2007:92). Betänkandet har remissbehandlats.

En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (Ju2007/10341/L5).

4 Behovet av en reform

4.1 Gällande ordning

4.1.1 Allmänt om förfalsknings- och sanningsbrotten

Förfalskningsbrotten och de så kallade sanningsbrotten i 14 respektive 15 kap. brottsbalken tillhör den grupp av straffbelagda gärningar som hänförs till brotten mot allmänheten. Klassificeringen har sin grund i att syftet med kriminaliseringen av dessa gärningar inte i första hand är att skydda enskilda människor. I stället är syftet med kriminaliseringen beträffande förfalskningsbrotten i 14 kap. att skydda handlingar och märken som har en sådan funktion i rättslivet eller den allmänna omsättningen att det är angeläget att allmänheten kan fästa tilltro till dem. Falskt – oäkta – är ett sådant objekt som inte i sin helhet härrör från den som det ger sken av att härröra från. Om uppgifterna är sanna eller inte saknar betydelse. Syftet med kriminaliseringen av sanningsbrott i 15 kap. är däremot att skydda människors tillit till uppgifters sanningsenlighet.

4.1.2 Närmare om förfalskningsbrotten

Urkundsförfalskning

För urkundsförfalskning döms enligt 14 kap. 1 § första stycket brottsbalken den som genom att skriva annan, verklig eller diktad, persons namn eller genom att falskeligen förskaffa sig annans underskrift eller på annat sätt framställer falsk urkund eller falskeligen ändrar eller fyller ut en äkta urkund, om åtgärden innebär fara i bevishänseende. Straffskalan är fängelse i högst två år.

I 14 kap. 2 och 3 §§ straffbeläggs ringa respektive grova fall av urkundsförfalskning. Det ringa brottet benämns förvanskning av urkund. Vid bedömning av om brottet är ringa ska särskilt beaktas om urkunden är av mindre vikt eller om gärningen skett för att hjälpa någon till hans rätt. Som exempel på urkunder av mindre vikt nämns kassakvitto, kon-

tramärke eller liknande mottagningsbevis. Straffskalan är böter eller fängelse i högst sex månader. Vid bedömning av om brottet är grovt – då benämnt grov urkundsförfalskning – ska särskilt beaktas om förfalskningen avsett myndighets arkivhandling av vikt eller urkund som är särskilt betydelsefull i den allmänna omsättningen eller om gärningen annars varit av särskilt farlig art. Som exempel på särskilt viktiga urkunder nämns obligation, aktiebrev eller inteckningshandling. Straffskalan är fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

Begreppet urkund

Det för straffansvaret avgörande begreppet *urkund* definieras i 14 kap. 1 § andra stycket. Med urkund avses för det första *handlingar* som upprättats till bevis, s.k. avsiktsturkunder, eller som annars är av betydelse som bevis, s.k. tillfällighetsurkunder. Som exempel anges protokoll, kontrakt, skuldebrev och intyg.

Lagens urkundsdefinition har närmare preciserats i förarbeten, rättspraxis och doktrin. För att en handling ska ha urkundsstatus krävs att den bedöms ha ett föreställningsinnehåll, en utställarangivelse och originalkaraktär.

Med *föreställningsinnehåll* menas att någon form av budskap ska kunna utvinnas ur handlingen, antingen genom att avläsas eller avlyssnas. Att detta krav ställs är en följd av att en handling måste ha betydelse som bevis för att utgöra en urkund. Med *utställarangivelse* avses att det av handlingen ska framgå direkt eller indirekt vem som står bakom den. Även detta är en följd av att handlingen ska kunna bevisa något. En anonym skrift kan inte anses ha ett sådant bevisvärde att den kan betraktas som en urkund. Kravet på *originalkaraktär* är uppställt för att handlingen ska kunna äkthetsprövas, dvs. att det ska kunna gå att göra en bedömning av vem som är utställare. Detta krav medför att t.ex. fotokopior inte är urkunder, eftersom det normalt inte går att avgöra vem som är utställare för kopian. Om kopian vidimeras blir den dock en urkund, eftersom ett nytt original upprättas. Som utställare anses då den som vidimerat handlingen.

I definitionen av urkund ingår även vissa *märken* som kan vara av betydelse som bevis, s.k. bevismärken. Märken kännetecknas av att de inte kan läsas i traditionell mening. De faller därför utanför vad som normalt menas med en handling. Visserligen har de ett föreställningsinnehåll, men detta förmedlas genom enstaka bokstäver eller tecken som tillsammans med märkets utseende i övrigt gör att det kan ha betydelse som bevis i en krets personer som känner till märket. I lagtexten ges som exempel på märken som är urkunder legitimationskort och biljetter.

Rekvisitet fara i bevishänseende

Eftersom förfalskningsbrottet fullbordas i och med förfalskningsåtgärden och alltså inte kräver att det förfalskade används på något sätt behövs ett begränsande rekvisit för att inte göra straffansvaret alltför vitt. Det uppställs därför ett krav på att förfalskningsåtgärden ska innebära *fara i bevishänseende*. Härmed avses bl.a. att det förfalskade ska ha en sådan

likhet med en äkta urkund att det är sannolikt att en förväxling kan ske eller att det förfalskade på annat sätt tas för äkta. Förfalskningen ska alltså vara någorlunda välgjord. Vidare krävs en viss sannolikhet för att det förfalskade ska komma att användas och att en sådan användning med någon sannolikhet skulle medföra skada eller olägenhet.

Övriga förfalskningsbrott

Av 14 kap. 4 § följer att det är straffbart som undertryckande av urkund att t.ex. utan att ha rätt till det förstöra en urkund förutsatt att åtgärden innebär fara i bevishänseende. I 14 kap. 9 § kriminaliseras brukande av något som förfalskats enligt bl.a. 14 kap. 1–3 §§. Också i det sistnämnda fallet krävs att åtgärden innebär fara i bevishänseende.

Andra typer av märken än de som anses som urkunder skyddas genom 14 kap. 7 och 8 §§ om märkesförfalskning respektive förfalskning av fast märke.

Dessutom finns straffbestämmelser om signaturförfalskning, penningförfalskning, olovlig befattningsmed falska pengar och olaga spridande av efterbildning i 14 kap. 5–6 a och 10 §§.

4.1.3 Närmare om sanningsbrotten

I 15 kap. brottsbalken finns vissa straffbestämmelser som har en nära anknytning till förfalskningsbrotten i 14 kap. Enligt 15 kap. 10 § är det straffbart som osann försäkran att i skriftlig utsaga som lämnas under olika former av försäkran uppsåtligen lämna osann uppgift eller förtiga sanningen. Om gärningen begås av grov oaktsamhet, döms enligt samma paragraf för vårdslös försäkran. Lämnande av osann uppgift om identitet eller om annat än egna angelägenheter i urkund samt upprättande för skens skull av urkunder rörande rättshandling straffbeläggs i 15 kap. 11 § som osant intygande. Där föreskrivs också straffansvar för brukande av sådan osann urkund. Andra former av missbruk av urkunder och handlingar straffbeläggs i 15 kap. 12 §. För det första innehåller bestämmelsen straffansvar för den som missbrukar pass, betyg eller dylik för viss person utställd urkund genom att ge sig eller annan ut för honom eller henne eller lämnar ut urkunden att missbrukas på det sättet. För det andra innehåller bestämmelsen straffansvar för den som sanningslöst utger handling som tillkommit medelst genomslag eller fotografering eller på annat dylikt sätt för riktig kopia av viss urkund. Att sanningslöst förneka sin underskrift på en urkund är straffbart enligt 15 kap. 13 §. Gemensamt för dessa bestämmelser är att en förutsättning för straffansvar är att åtgärden innebär fara i bevishänseende. I fråga om innebörden av urkunds-begreppet i dessa bestämmelser gäller vad som redovisats ovan.

4.1.4 Anknytande brott

I 4 kap. 9 c § brottsbalken straffbeläggs dataintrång. Den straffbara gärningen består i att någon olovligen bereder sig tillgång till en uppgift som är avsedd för automatiserad behandling eller olovligen ändrar, utplånar,

blockerar eller i register för in en sådan uppgift. Straffansvaret omfattar även den som olovligen genom någon annan liknande åtgärd allvarligt stör eller hindrar användningen av en sådan uppgift.

Av 9 kap. 1 § andra stycket brottsbalken följer straffansvar för bedrägeri för den som genom att ändra i program eller upptagning eller på annat sätt olovligen påverkar resultatet av en automatisk informationsbehandling eller någon annan liknande automatisk process. Till skillnad från vad som gäller för andra fall av bedrägeri förutsätts för ansvar inte något vilseledande. Däremot krävs som för övriga bedrägeribrott en förmögenhetsöverföring.

4.2 It-utvecklingen

Bestämmelserna om förfalskningsbrott och de därmed sammanhängande sanningsbrotten i 14 kap. respektive 15 kap. brottsbalken har i princip haft samma utformning sedan brottsbalken trädde i kraft 1965 och dessförinnan i strafflagen sedan en revision 1948. Lagstiftningen har i allt väsentligt tillkommit i en tid när en handling främst var en på papper läsbar framställning i skrift som befordrades fysiskt.

I dag ser det helt annorlunda ut. Utvecklingen av informationstekniken, it, har medfört att myndigheter, företag, privatpersoner och andra använder elektroniska handlingar och elektronisk kommunikation för en mängd olika ändamål i en mängd olika sammanhang. Behovet av att kunna förlita sig på elektroniska handlingar och elektroniska uppgifter, både att utställaren är den som han eller hon utger sig för att vara och att uppgifterna i sig är riktiga, är stort.

Riksdagen har år 2000 som it-politiskt mål slagit fast att Sverige ska bli ett informationssamhälle för alla. Informationssamhället bygger på att användarna har förtroende för tekniken. Det är därför viktigt att skapa förutsättningar för att elektronisk kommunikation kan ske på ett säkert sätt.

Elektroniska signaturer och e-legitimationer

Elektronisk kommunikation ställer krav på utvecklade system för att säkerställa att informationen inte förändras på vägen, att informationens utställare är den som uppges samt att utställaren inte senare kan förneka att han eller hon överfört informationen. Dessa krav kan mötas genom olika slag av elektroniska signaturer.

För att kunna använda sig av elektroniska signaturer i ett öppet system där parterna inte känner varandra, såsom internet, är det nödvändigt att parterna kan inhämta information om kopplingen mellan de nycklar som skapar en elektronisk signatur och en bestämd person. Det löser man genom att en tredje part, som de andra parterna litar på, utfärdar certifikat, dvs. en garanti för att en viss nyckel tillhör en viss person. Ibland kan certifikatutfärdaren och mottagaren vara samma part. Genom certifikatet kan mottagaren följaktligen få uppgift om vem som har skapat den elektroniska signaturen. Samtidigt kan mottagaren genom ett tekniskt

förfarande kontrollera att det elektroniska dokumentet inte utsatts för förvanskning.

I lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer finns definitioner av och regler om olika säkerhetsnivåer när det gäller elektroniska signaturer; avancerade elektroniska signaturer och kvalificerade elektroniska signaturer. Med *avancerad elektronisk signatur* avses enligt 2 § i lagen en elektronisk signatur som är a) knuten uteslutande till en undertecknare, b) gör det möjligt att identifiera undertecknaren, c) är skapad med hjälpmedel som endast undertecknaren kontrollerar och d) är knuten till andra elektroniska data på ett sådant sätt att förvanskningar av dessa data kan upptäckas. En *kvalificerad elektronisk signatur* är enligt samma lagrum baserad på ett certifikat som uppfyller vissa i lagen uppställda villkor när det gäller såväl certifikatet som utfärdaren. Om det i lag eller annan författning ställs krav på egenhändig underskrift eller motsvarande och om det är tillåtet att uppfylla kravet med elektroniska medel, ska en kvalificerad elektronisk signatur anses uppfylla det kravet. Vid kommunikation med eller mellan myndigheter får användningen av elektroniska signaturer vara förenad med ytterligare krav.

Lagen har hittills använts för att i vissa författningar ange en viss säkerhetsnivå för elektronisk underskrift. Så anges till exempel i 2 a § revisionslagen (1999:1079) att en handling som enligt den lagen ska vara undertecknad får undertecknas med avancerad elektronisk signatur enligt lagen om kvalificerade elektroniska signaturer.

En s.k. e-legitimation kan användas av personer för att legitimera sig vid t.ex. inloggning till myndigheters och bankers e-tjänster. Med stöd av en e-legitimation kan innehavaren också förse en elektronisk handling med en elektronisk motsvarighet till en underskrift, dvs. en elektronisk signatur. Beroende på hur en sådan e-legitimation är utformad kan en kvalificerad elektronisk signatur skapas. Att kvalificerade elektroniska signaturer används är i dagsläget ovanligt i Sverige. I stället används huvudsakligen avancerade elektroniska signaturer.

Den 1 januari 2011 inrättades en ny nämndmyndighet för samordning av elektronisk identifiering och signering, E-legitimationsnämnden. Nämnden ska bl.a. stödja och samordna elektronisk identifiering och signering i den offentliga förvaltningens e-tjänster samt utveckla specifikationer och liknande krav som ska vara gemensamma för myndigheter under regeringen i deras användning av e-legitimationer.

E-förvaltning

It-utvecklingen har skapat nya förutsättningar för den offentliga förvaltningen. Kommunikationen mellan medborgare och myndigheter och myndigheternas ärendehantering sker i en hela tiden växande omfattning med hjälp av it. Sådan e-förvaltning är ett viktigt medel för att åstadkomma ökad effektivitet, kvalitet, tillgänglighet och rättssäkerhet i myndigheternas verksamhet.

Utvecklingen av 24-timmarsmyndigheter – myndigheter som dygnet runt är elektroniskt tillgängliga för allmänheten för informationsinhämtning och ärendehantering – är en del i detta. Ett stort antal myndigheter, t.ex. Försäkringskassan, Skatteverket, Bolagsverket och Lantmäteriet, har

infört rutiner som gör det möjligt för allmänheten att ge in ansökningar eller på annat sätt kommunicera elektroniskt med myndigheten.

För att stärka utvecklingen av e-förvaltningen och skapa goda möjligheter för myndighetsövergripande samordning har regeringen inrättat en delegation för e-förvaltning (dir. 2009:19). Delegationens arbete ska slutredovisas 2014.

På flera områden, t.ex. på associationsrättens område, har det införts särskilda specialstraffrättsliga bestämmelser som reglerar den situationen att den enskilde vid användning av självbetjäningstjänster lämnar en osann uppgift eller förtiger sanningen eller oriktigt bestyrker att en elektronisk kopia stämmer överens med en originalhandling. Dessa bestämmelser har tillkommit eftersom det ansetts vara osäkert om straffbestämmelserna om osann eller vårdslös försäkran och osant intygande i 15 kap. 10 och 11 §§ brottsbalken omfattar sådana beteenden.

4.3 Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet

Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet (ETS 185) trädde i kraft 2004. Sverige undertecknade konventionen 2001 men har ännu inte ratificerat den. Ett av huvudsyftena med konventionen är att staternas nationella straffrätt beträffande vissa gärningar som begås med hjälp av datorsystem ska bli mer lika varandra.

I artikel 7 regleras datorrelaterad förfalskning. Enligt artikeln ska staterna vidta lagstiftningsåtgärder för att kriminalisera gärningar som består i att uppsåtligt och orättmätigt mata in, ändra, radera eller undertrycka datorbehandlingsbara uppgifter så att resultatet blir icke autentiska uppgifter, om syftet är att dessa ska användas för rättsliga ändamål som om de vore autentiska. Det saknar betydelse om uppgifterna är direkt läsbara och begripliga eller inte. Som ytterligare krav för straffansvar får uppställas att gärningsmannen har bedrägeriavsikt.

I den förklarande rapporten till konventionen anges att syftet med artikeln är att ge samma skydd mot förfalskning av elektroniska dokument som traditionella skriftliga dokument har. Minimikravet anges vara att de nationella straffbestämmelserna ska täcka utställarens äkthet. Det står emellertid respektive stat fritt att avgöra om även ändringar m.m. av själva innehållet i ett dokument ska påverka dess äkthet och därmed omfattas av det straffrättsliga skyddet.

4.4 Tidigare och pågående utredningar

Frågan om straffbestämmelserna om förfalskningsbrott och vissa sanningsbrott behöver anpassas med hänsyn till it-utvecklingen har utretts vid flera olika tillfällen.

År 1992 föreslog Datastraffutredningen i sitt betänkande Information och den nya Informationsteknologin – straff- och processrättsliga frågor m.m. (SOU 1992:110) att bl.a. straffbestämmelserna om urkundsbrott skulle anpassas till den elektroniska miljön. Förslagen innebar att begreppet urkundsförfalskning skulle bytas ut mot dokumentförfalskning och att bestämmelsens skyddsobjekt skulle utvidgas till att omfatta med-

delanden i form av en bestämd mängd data för automatisk informationsbehandling, om det var möjligt att fastställa att innehållet härrörde från den som framstod som utställare. Betänkandet har inte lett till lagstiftning i dessa delar.

I en departementspromemoria 1998, Straffrätt och informationsteknik – en grundläggande inventering av lagstiftningsbehovet (PM 1998-03-17, Ju 1997:A), övervägdes frågor om ny informationstekniks betydelse för straffrätten och straffprocessrätten. Enligt promemorian omfattade bestämmelserna i 14 och 15 kap. brottsbalken redan förfalskning i elektronisk miljö. Utgångspunkten för straffansvaret var enligt promemorian det medium som använts för lagring, t.ex. en hårddisk eller en CD-skiva, och som bar den elektroniska handlingen. Detta synsätt mötte remisskritik från olika håll.

I en departementspromemoria 2005, Brott och brottsutredning i it-miljö; Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet med tilläggsprotokoll (Ds 2005:6), gjordes bedömningen att den svenska regleringen inte fullt ut uppfyller kraven i konventionen när det gäller bl.a. artikel 7 om datorrelaterad förfalskning. I promemorian lämnades förslag till en mindre ändring för att Sverige ska uppfylla konventionen i den delen. Förslaget har inte lett till lagstiftning. Vilka lagstiftningsåtgärder som krävs för att Sverige ska kunna tillträda konventionen utreds för närvarande av Utredningen om it-brottskonventionen (dir. 2011:98).

4.5 Slutsatser och inriktning

Straffbestämmelserna om förfalskningsbrott i 14 kap. brottsbalken och de med förfalskningsbrotten nära sammanhängande sanningsbrotten i 15 kap. samma balk har haft sin nuvarande utformning länge. De överfördes i princip oförändrade till brottsbalken från strafflagen i dess lydelse från 1948.

Bestämmelserna tillkom i en tid då handlingar främst utgjordes av på papper läsbara framställningar som befordrades fysiskt och då uppgiftslämnande ofta skedde i skriftlig form. Det var alltså fråga om fysiska objekt och straffansvaret knöts till vissa åtgärder med sådana objekt.

I dag ser det sätt på vilket många handlingar och uppgifter framställs, befordras och bevaras annorlunda ut. I takt med it-utvecklingen har elektroniska handlingar och elektronisk kommunikation kommit att användas i en hela tiden växande omfattning inom olika områden. Myndigheters, andra juridiska personers och enskildas användning av datorer, internetjänster m.m. är omfattande. Inlagor till myndigheter, betalningsorder och beslut är endast några exempel på vad som upprättas, skrivs under, överförs och arkiveras elektroniskt. Denna utveckling har, även om straffbestämmelserna stått sig förhållandevis bra, medfört vissa oklarheter om straffansvarets räckvidd i den elektroniska miljön. Det gäller både i fråga om förfalskningsbrotten och de i detta sammanhang relevanta sanningsbrotten. Exempelvis är det oklart i vilken utsträckning elektroniska handlingar har status som urkunder och därmed straffskydd enligt straffbestämmelser i både 14 kap. och 15 kap. Lagtexten ger inget säkert svar på frågan och inte heller i rättspraxis har frågan besvarats på ett heltäckande sätt. Så har t.ex. Högsta domstolen i NJA 2009 s. 111

med skiljaktiga ledamöter ansett att opräglade och helt omärkta kreditkort försedda med magnetremsa kan anses ha urkundskvalitet, även om det krävs en maskinell behandling i en kortläsare för att identifiera den som anges som utställare av kortet. Detta avgörande har kritiserats i doktrinen. En annan oklarhet är om straffansvar för osann eller vårdslös försäkran enligt 15 kap. är uteslutet när den oriktiga uppgiften har lämnats i elektronisk form, eftersom det finns ett krav på att utsagan ska ha lämnats skriftligen. Dessa oklarheter har lett till straffrättsliga särlösningar på ett flertal olika områden.

Eftersom syftet med straffbestämmelserna är att allmänheten ska kunna förlita sig på äktheten av vissa handlingar och sanningsenligheten i vissa uppgifter och detta behov gör sig gällande även i dagens och framtidens elektroniska miljö, bör straffskyddet anpassas till de förhållanden som gäller för den elektroniska miljön och därigenom stärkas på vissa områden. För ett stärkt straffskydd för elektroniska handlingar och uppgifter talar också att ett sådant skydd kan öka förtroendet för och främja användningen av elektronisk kommunikation. Ett stärkt skydd kräver också vissa andra anpassningar av bestämmelserna. Till detta kommer att generella straffbestämmelser i regel är att föredra framför en mängd specialstraffrättsliga särlösningar. Dessutom talar legalitetsskäl för att klargöra straffansvarets gränser. Följaktligen bör straffbestämmelserna, särskilt de som avser urkunder, anpassas till it-utvecklingen.

Vidare bör av legalitetsskäl straffbestämmelserna om förfalskningsbrott och sanningsbrott förtydligas i fråga om traditionella urkunder samt även i andra hänseenden.

Straffbestämmelserna bör också generellt sett moderniseras mot bakgrund av it-utvecklingen och den allmänna språkliga utvecklingen. Det framstår t.ex. som lämpligt att slopa exemplifieringar som med tiden blivit eller riskerar att bli helt eller delvis inaktuella så att lagstiftningen kan stå sig inom en överskådlig framtid även med en fortsatt utveckling.

Sammanfattningsvis bör straffbestämmelserna om förfalskningsbrott och vissa sanningsbrott anpassas till it-utvecklingen samt förtydligas och generellt sett moderniseras. Som utgångspunkter bör gälla att den nya lagstiftningen så långt möjligt ska ansluta till det gällande regelverkets utformning och begreppsanvändning så att den praxis som utvecklats kring invanda och kända begrepp får fortsatt giltighet samt utformas teknikneutralt. Dessa utgångspunkter bör bara frångås om starka skäl talar för det.

5 Straffbestämmelserna om förfalskningsbrott

5.1 Urkundsbegreppet

Regeringens förslag: Beteckningen urkund behålls. Begreppet urkund förtydligas när det gäller traditionella handlingar och bevismärken. Vidare utvidgas begreppet till elektroniska handlingar.

Med urkund ska avses

1. en handling som upprättats till bevis eller annars är av betydelse som bevis och som har en utställarangivelse och originalkaraktär,
2. en elektronisk handling som upprättats till bevis eller annars är av betydelse som bevis och som har en utställarangivelse som kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt, och
3. ett märke som ställts ut till bevis om en persons identitet eller om en viss rättighet eller prestation och som har originalkaraktär (bevismärke).

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har antingen tillstyrkt eller inte haft något att invända mot utredningens förslag till urkundsbegrepp. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* har dock föreslagit en annan och vidare utformning för att även e-postmeddelanden och till sådana meddelanden fogade dokument ska omfattas. *Svenska Bankföreningen* har anfört att med utredningens förslag ges traditionella handlingar ett vidare straffrättsligt skydd som urkunder än vad elektroniska handlingar får. *Centrala studiestödsnämnden* har efterlyst en fördjupad analys kring det straffrättsliga skyddet för bl.a. e-postmeddelanden. *Kungliga Tekniska Högskolan* har anfört att det inte finns något skäl till en uppdelning av urkundsbegreppet i handling respektive elektronisk handling och att det centrala är att handlingen har utställarangivelse som kan kontrolleras. *Göta hovrätt* har förespråkade att exemplifieringen i lagtexten av vad som är urkunder behålls och eventuellt kompletteras med exempel på elektroniska handlingar med urkundsstatus. *Hovrätten för Västra Sverige* har anfört att begreppet urkund är föråldrat och att det bör övervägas att ersätta det.

Skälen för regeringens förslag

Utgångspunkter

Som konstateras i avsnitt 4.5 bör straffbestämmelserna som avser urkunder anpassas till it-utvecklingen, förtydligas när det gäller traditionella urkunder och generellt sett moderniseras. Som utgångspunkter bör gälla att den nya lagstiftningen ska bygga vidare på det gällande regelverket och utformas teknikneutralt. Dessa utgångspunkter bör bara frångås om starka skäl talar för det.

Vad gäller urkundsbegreppet ger bestämmelsen om urkundsförfalskning (14 kap. 1 § brottsbalken) tillsammans med en omfattande praxis och uttalanden i förarbeten och doktrin en god bild av vilka handlingar av traditionellt slag som har straffrättsligt skydd som urkunder. Begrep-

pet urkund förekommer även i andra straffbestämmelser och har där samma innebörd. Reformen bör därför utgå från och utveckla den innebörd urkundsbegreppet har i dag och innebära fortsatt höga krav för att objekt ska anses skyddsvärda som urkunder. Regeringen instämmer därmed inte i synpunkten från *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* att urkundsbegreppet bör ges en helt annan utformning.

En till it-utvecklingen anpassad lagstiftning vad gäller urkundsbegreppet bör därmed så långt möjligt anknyta till regleringen för traditionella urkunder. Lika skyddsvärda objekt bör ges samma straffrättsliga skydd och omfattas av samma straffbestämmelser. Elektroniska handlingar har också med traditionella handlingar gemensamma drag. Regleringen bör alltså vara sammanhållen med samma beteckning för alla skyddsvärda objekt, även om den speciella karaktär som elektroniska handlingar har måste beaktas vid den närmare utformningen.

Beteckningen urkund behålls

En särskild fråga är om, som *Hovrätten för Västra Sverige* föreslagit, beteckningen urkund bör ersättas med ett modernare ord. Utredningen har prövat två alternativa termer, handling respektive dokument, men ansett att båda två framstår som mindre väl lämpade. Regeringen instämmer i detta. För dessa termer, eller termerna i vissa sammansättningar, finns redan olika legaldefinitioner i annan lagstiftning (se t.ex. 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 2 § lagen [1993:1392] om pliktexemplar av dokument och 2 kap. 2 § tredje stycket tullagen [2000:1281]). Termen handling används dessutom redan med viss innebörd i bestämmelsen om urkundsförfalskning och handlingen måste därtill ha vissa ytterligare egenskaper för att utgöra ett objekt som skyddas mot förfalskning. För att i stället behålla urkund talar att det är väl inarbetat i lagstiftningen och hos de tillämpande myndigheterna samt att begreppet, sett i sitt sammanhang, måste anses vara begripligt för en bredare allmänhet. Beteckningen urkund ska därför behållas.

Urkundsbegreppet förtydligas när det gäller traditionella handlingar och bevismärken

I bestämmelsen om urkundsförfalskning anges att med urkund avses handling som upprättats till bevis eller annars är av betydelse som bevis samt bevismärken. Ett antal exempel på sådana handlingar lämnas, nämligen protokoll, kontrakt, skuldebrev och intyg. Som exempel på bevismärken räknas legitimationskort och biljett upp. Urkundsbegreppet har preciserats i förarbetsuttalanden, rättspraxis och uttalanden i doktrinen. En handling ska självständigt förmedla ett föreställningsinnehåll som kan avläsas eller avlyssnas. Vidare ska det av handlingen framgå vem som är utställare av den. Handlingen ska dessutom ha originalkaraktär, vilket innebär att handlingen ska vara eller åtminstone framstå som en unik materialisering. Motsvarande krav gäller för ett bevismärke, som förmedlar sitt föreställningsinnehåll genom enstaka bokstäver eller siffror eller andra tecken.

I förtydligande syfte bör kraven på att en handling ska ha en utställarangivelse och originalkaraktär anges uttryckligen i lagtexten. Att sådana förtydliganden görs underlättar också en reglering av förutsättningarna för elektroniska handlingars urkundsstatus, vilket föreslås nedan. Däremot kan det inte anses nödvändigt att lagfästa kravet på föreställningsinnehåll. För bevismärken bör i samma syfte anges att märket ska ha ställts ut till bevis om en persons identitet eller om en viss rättighet eller prestation och att märket ska ha originalkaraktär. I syfte att modernisera urkundsbegreppet bör vidare de exempel på urkunder som anges i lagtexten utmönstras både vad gäller handlingar och bevismärken.

Genom förtydligandet klargörs samtidigt att prövningen av äktheten ska relatera till handlingen med sitt föreställningsinnehåll och att den utgör en mänsklig angelägenhet, oavsett om prövningen sker utan eller med maskinell stöd. Frågan om handlingen med sitt innehåll ger sken av att vara äkta måste besvaras med utgångspunkt i vad en människa kan avläsa eller avlyssna. Straffskyddet är nämligen motiverat av det samhällseliga intresset av att upprätthålla allmänhetens tilltro till vissa särskilda bevismedel. Förtydligandet av urkundsbegreppet torde därmed innebära att handlingar som inte i sig själva har utställarangivelse och originalkaraktär som kan uppfattas av en människa och som därför enbart kan avläsas maskinellt av en apparat och endast av den uppfattas ha ett korrekt innehåll i framtiden inte bör kunna anses som urkunder enligt första punkten (jfr minoriteten i NJA 2009 s. 111).

Regeringen föreslår följaktligen att urkundsbegreppet förtydligas när det gäller traditionella handlingar och bevismärken. Med urkund ska avses en handling som upprättats till bevis eller annars är av betydelse som bevis och som har en utställarangivelse och originalkaraktär. Med urkund avses vidare ett märke som ställts ut till bevis om en persons identitet eller om en viss rättighet eller prestation och som har originalkaraktär (bevismärke).

Urkundsbegreppet utvidgas uttryckligen till elektroniska handlingar

Som slagits fast ovan är utgångspunkten vid anpassningen av urkundsbegreppet till elektroniska handlingar att så långt möjligt anknyta till urkundsdefinitionen för traditionella handlingar. På samma sätt som för en traditionell handling bör därför krävas att den elektroniska handlingen upprättats till bevis eller annars är av betydelse som bevis och att den har en utställarangivelse, dvs. att det framgår vem som står bakom innehållet i den. I enlighet med vad som angetts i fråga om traditionella handlingar kan det inte anses nödvändigt att lagfästa kravet på att handlingen ska förmedla ett föreställningsinnehåll.

För en traditionell handling förutsätts för urkundsstatus dessutom att handlingen har originalkaraktär. Detta krav kan dock inte användas generellt även för elektroniska handlingar, eftersom man i fråga om sådana inte kan tala om unika exemplar utan snarare om originalinnehåll. I den elektroniska miljön kan finnas flera exemplar med samma kvalitet. Vidare finns det både en lagrad och en läsbar form. Frågan om äkthet måste besvaras annorlunda. Det måste därför uppställas något annat krav för att avgränsa straffansvaret så att urkundsbegreppet träffar sådana handlingar

som allmänheten med fog ska kunna lita på härrör från den angivne utställaren. I likhet med utredningen anser regeringen att detta krav ska uttryckas så att handlingen ska ha en utställarangivelse som kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt. Kravet är teknikneutralt utformat. Ett sådant krav kan också öka tilliten till informationstekniken genom att stödja utvecklingen av nya säkra metoder för upprättande och kommunikation av elektroniska handlingar.

Kravet innebär att utställarangivelsen ska vara sådan att den typiskt sett förtjänar tilltro och vara av sådant slag att den typiskt sett faktiskt kan härledas till en viss utställare. Utställarangivelsen ska alltså ha en inte obetydlig grad av säkerhet. Som exempel kan, i det skede it-utvecklingen befinner sig för närvarande, nämnas det fallet att den förses med elektroniska underskrifter som uppfyller kraven på kvalificerade eller avancerade elektroniska signaturer i lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer (2 §). Medan det är ovanligt med kvalificerade elektroniska signaturer, används avancerade elektroniska signaturer i dagsläget i stor utsträckning av myndigheter och banker för att säkerställa kommunikation med medborgare och kunder. Kravet på att utställarangivelsen kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt berörs närmare i författningskommentaren. Utanför kravet och därmed urkundsbegreppet faller elektroniska handlingar som i och för sig har utställarangivelser men utställarangivelser som inte typiskt sett förtjänar tilltro eller inte typiskt sett faktiskt kan härledas till en viss utställare. Hit hör i dag exempelvis namn i eller adressangivelser i ordinära e-postmeddelanden. Sådana handlingar behandlas i avsnitt 5.5.

Regeringen föreslår följaktligen att urkundsbegreppet uttryckligen utvidgas till elektroniska handlingar så att med urkund avses även en elektronisk handling som upprättats till bevis eller annars är av betydelse som bevis och som har en utställarangivelse som kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt.

Urkundsbegreppet utvidgas inte särskilt till elektroniska motsvarigheter till bevismärken

En fråga är om de skäl som angetts ovan för förslaget att uttryckligen utvidga urkundsbegreppet till elektroniska handlingar talar för att även utvidga begreppet till elektroniska motsvarigheter till traditionella bevismärken.

Det är fullt tänkbart på användningsområden för traditionella bevismärken att elektroniska motsvarigheter utställs eller kan komma att utställas i framtiden. Ett exempel är s.k. sms-biljetter som bl.a. används inom lokaltrafiken. En sådan biljett innehåller viss information om biljetten giltighet och vissa kontrolluppgifter som möjliggör kontroll av giltigheten i samband med färd.

Sådana elektroniska motsvarigheter kan, till skillnad mot fysiska bevismärken med begränsat utrymme, till följd av lagringskapacitet och skillnader mellan lagrad och läsbar form ges ett fullständigt föreställningsinnehåll och en tydlig utställarangivelse och därmed i de avseendena motsvara elektroniska handlingar. Av skäl som angetts ovan i fråga om elektroniska handlingar måste också krävas att utställarangivelsen

kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt. Med utvecklingen av tekniken framstår det som fullt rimligt att anta att sådana utställarangivelser kommer att användas. Elektroniska motsvarigheter till bevismärken som uppfyller dessa krav kommer då att rymmas under det föreslagna urkundsbegreppet för elektroniska handlingar. De som inte gör det på grund av att de saknar sådan utställarangivelse har och kommer att ha straffskydd enligt andra straffbestämmelser mot att manipulationer med dem åberopas, t.ex. enligt bestämmelsen om bedrägligt beteende (9 kap. 2 § andra stycket brottsbalken). Mot denna bakgrund saknas behov av att utvidga urkundsbegreppet särskilt till elektroniska motsvarigheter till bevismärken.

Lagteknisk lösning

Utredningen har föreslagit att urkundsbegreppet anges i tre punkter där första punkten avser traditionella handlingar, andra punkten avser elektroniska handlingar och tredje punkten avser bevismärken. *Kungliga Tekniska Högskolan* har ansett att det saknas skäl att dela upp begreppet när det gäller handling och elektronisk handling. Att dagens handlingsbegrepp redan innefattar bl.a. vissa *elektroniska* handlingar talar i och för sig för att reglera alla handlingar i en och samma punkt. Av tydlighets-skäl föreslås dock, i likhet med utredningen, en uppdelning på tre punkter där andra punkten tar sikte på utvidgningen till sådana elektroniska handlingar som har utställarangivelser som kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt.

5.2 Urkundsförfalskning

Regeringens förslag: Straffbestämmelsen om urkundsförfalskning anpassas, förtydligas och moderniseras. Den som obehörigen, genom att skriva eller på liknande sätt ange en annan persons namn eller på annat sätt, framställer en falsk urkund eller ändrar eller fyller ut en äkta urkund döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för urkundsförfalskning.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen har ansett att det som en förfalskningsåtgärd vad gäller en annan persons namn är tillräckligt att ange åtgärden att skriva annans namn.

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller inte haft några synpunkter på utredningens förslag. *Luleå tingsrätt* har förespråkat att lagtexten vid sidan av att skriva annans namn nämner att ange annans utställarangivelse som är sådan att den kan likställas med en underskrift.

Skälen för regeringens förslag: För urkundsförfalskning döms den som genom att skriva annan, verklig eller diktad, persons namn eller genom att falskeligen förskaffa sig annans underskrift eller annorledes framställer falsk urkund eller ock falskeligen ändrar eller utfyller äkta

urkund, om åtgärden innebär fara i bevishänseende (14 kap. 1 § första stycket brottsbalken). Straffet är fängelse i högst två år.

Att straffbestämmelsen, som föreslagits ovan, framöver ska omfatta även vissa elektroniska handlingar motiverar överväganden om de förfalskningsåtgärder som anges i bestämmelsen behöver anpassas. Som konstaterats i avsnitt 4.5 finns också ett allmänt behov av att straffbestämmelserna anpassas till it-utvecklingen, förtydligas och moderniseras.

Avseende traditionella handlingar utgörs en vanlig och typisk förfalskningsåtgärd av att skriva en annan persons namn. Beträffande elektroniska handlingar består motsvarande åtgärd exempelvis i att förse handlingen med en annan persons elektroniska signatur. Detta måste anses jämförbart med att på en traditionell handling skriva annans namn. Utredningen har ansett att åtgärden att skriva annans namn omfattar även angivande av en sådan signatur, vilket *Luleå tingsrätt* har ifrågasatt. Regeringen anser för sin del att tydlighetsskäl talar för att uttryckligen anpassa lagtexten och att det med fördel kan ske så att det, vid sidan av förfalskningsåtgärden att skriva en annan persons namn, föreskrivs ”att på liknande sätt ange” annans namn. Däremot kan det inte längre anses finnas något starkt behov av att särskilt ange förfalskningsåtgärden att falskeligen förskaffa sig annans underskrift. En sådan åtgärd omfattas av ”att på annat sätt framställa en falsk urkund”. Övriga förfalskningsåtgärder beskriver väl åtgärder som kan företas med både traditionella och elektroniska urkunder och ska därför fortsatt anges. Vissa ytterligare smärre moderniseringar ska dock göras i bestämmelsen.

Ansvar för förfalskning är uteslutet om åtgärden utförs av någon som är behörig att utföra den för utställarens räkning. Det följer av att det i bestämmelsen anges att den handling som framställs ska vara *falsk* eller att en äkta urkund *falskeligen* ändras eller utfylls. Detta förhållande bör tydligare framgå genom att rekvisitet obehörigen tas in i bestämmelsen. Ordet falskeligen blir då överflödigt och kan tas bort.

Följaktligen föreslår regeringen följande. Straffbestämmelsen om urkundsförfalskning anpassas, förtydligas och moderniseras. Den som obehörigen genom att skriva eller på liknande sätt ange en annan persons namn eller på annat sätt framställer en falsk urkund eller ändrar eller fyller ut en äkta urkund döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för urkundsförfalskning.

5.3 Förvanskning av urkund och grov urkundsförfalskning

Regeringens förslag: Vid bedömning av om brottet är ringa och därmed ska rubriceras som förvanskning av urkund ska det särskilt beaktas om urkunden är av mindre vikt eller om gärningen skett för att hjälpa någon till hans eller hennes rätt. Vid bedömning av om det är fråga om grov urkundsförfalskning ska det särskilt beaktas om förfalskningen avsett en myndighets arkivhandling av vikt eller en urkund som är särskilt betydelsefull i den allmänna omsättningen eller om gärningen annars varit av särskilt farlig art.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen har föreslagit att brottsrubriceringen förvanskning av urkund ändras till ringa urkundsförfalskning.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har antingen tillstyrkt eller inte haft några synpunkter på utredningens förslag. *Göta hovrätt* har förespråkade att exemplifieringen av urkunder behålls och kompletteras.

Skälen för regeringens förslag: Brottet urkundsförfalskning är gradindelade på så sätt att det förutom normalgraden av brottet (14 kap. 1 § brottsbalken) finns ringa brott och grovt brott som regleras i egna paragrafer (14 kap. 2 respektive 3 §). Förslagen i avsnitt 5.1 om ett förtydligt och utvidgat urkundsbegrepp innebär att begreppet urkund i dessa bestämmelser får samma omfattning.

Om brottet är att anse som ringa, döms för förvanskning av urkund. Vid denna bedömning ska särskilt beaktas om urkunden är av mindre vikt, såsom kassakvitto, kontramärke eller dylikt mottagningsbevis, eller om gärningen skett för att förhjälpa någon till hans eller hennes rätt. Om brottet är att anse som grovt, döms för grov urkundsförfalskning. Vid bedömningen ska särskilt beaktas om förfalskningen avsett myndighets arkivhandling av vikt eller urkund som är särskilt betydelsefull i den allmänna omsättningen, såsom obligation, aktiebrev eller inteckningshandling, eller om gärningen annars var av särskilt farlig art.

Som slagits fast i avsnitt 4.5 bör straffbestämmelserna om förfalskningsbrott bl.a. moderniseras.

Ett sätt att modernisera bestämmelserna är att slopa exemplifieringar som blivit eller riskerar att bli inaktuella till följd av it-utvecklingen. De exempel på urkunder som finns i bestämmelserna – kassakvitto, kontramärke eller dylikt mottagningsbevis respektive obligation, aktiebrev eller inteckningshandling – är delvis av detta slag. Ett sådant slopande skulle dessutom tydliggöra att andra urkunder, liksom hitintills, kan bedömas vara av mindre vikt respektive särskilt betydelsefulla. Regeringen föreslår därför, i likhet med utredningen och vilket godtagits av de flesta remissinstanser, att dessa exemplifieringar slopas. I konsekvens med detta ska inte införas några exempel på elektroniska urkunder i bestämmelserna. I övrigt anser regeringen att endast några smärre språkliga moderniseringar bör göras i bestämmelserna. Liksom tidigare ska omständigheten att urkunden är av mindre vikt pekas ut i bestämmelsen om ringa brott. På samma sätt ska fortsatt i bestämmelsen om grovt brott pekas ut omständigheterna att det är fråga om myndighets arkivhandling av vikt eller urkund som är särskilt betydelsefull i den allmänna omsättningen. Också de andra i bestämmelserna särskilt utpekade omständigheterna ska anges även i fortsättningen. Liksom i dag ska en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet göras för att avgöra till vilken grad ett brott ska hänföras.

En särskild fråga som kan diskuteras ur ett moderniseringsperspektiv avser brottsrubriceringarna. Som allmän utgångspunkt måste gälla att en brottsrubricering ska ersättas endast om det finns starka skäl för det. Vad gäller rubriceringen grov urkundsförfalskning saknas, som utredningen funnit, anledning att ändra den. När det gäller rubriceringen förvanskning av urkund har utredningen i moderniseringssyfte föreslagit att den ska ersättas med ringa urkundsförfalskning. Regeringen kan för sin del inte

se att det finns tillräckliga skäl för att ändra rubriceringen. Den ska följaktligen behållas.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen följande. Bestämmelserna om ringa fall av urkunds förfalskning, förvanskning av urkund, och grov urkunds förfalskning moderniseras. Vid bedömning av om brottet är ringa ska särskilt beaktas om urkunden är av mindre vikt eller om gärningen skett för att hjälpa någon till hans eller hennes rätt. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om förfalskningen avsett en myndighets arkivhandling av vikt eller en urkund som är särskilt betydelsefull i den allmänna omsättningen eller om gärningen annars var av särskilt farlig art.

5.4 Undertryckande av urkund

Regeringens förslag: Brott rubriceringen ändras från undertryckande av urkund till hindrande av urkunds bevisfunktion. Den som, utan att vid tillfället ha rätt till det, förstör, gör obrukbar eller döljer en urkund, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende och brottet inte är att anse som bokföringsbrott, för hindrande av urkunds bevisfunktion.

Utredningens förslag överensstämmer i princip med regeringens.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har tillstyrkt eller inte haft några synpunkter på utredningens förslag. *Göta hovrätt* har dock ifrågasatt om ordet undanskaffar kan bytas ut mot döljer utan att en betydelskillnad uppstår.

Skälen för regeringens förslag: Brottet undertryckande av urkund innebär att någon förstör, gör obrukbar eller undanskaffar en urkund som han eller hon vid tillfället ej äger förfoga så över (14 kap. 4 § brottsbalken). För straffbarhet uppställs också ett krav på fara i bevishänseende. Förslagen i avsnitt 5.1 om ett förtydligat och utvidgat urkunds begrepp innebär att begreppet urkund i denna bestämmelse får samma innebörd.

Som slagits fast i avsnitt 4.5 bör straffbestämmelserna om förfalskningsbrott bl.a. moderniseras.

Uttrycken ”förstör” och ”gör obrukbar” beskriver väl åtgärder som kan företas med både traditionella och elektroniska urkunder och ska därför fortsatt anges. När det däremot gäller ”undanskaffar” ska det som utredningen funnit bytas ut mot det modernare ”döljer”. Att någon betydelskillnad skulle finnas mellan dessa ord kan regeringen inte se. Dessutom ska vissa andra moderniseringar göras.

Vad slutligen gäller brottsrubriceringen är, som konstaterats i avsnitt 5.3, en utgångspunkt att en brottsrubricering ska ersättas endast om det finns starka skäl för det. Rubriceringen undertryckande av urkund måste anses som helt omodern. Den av utredningen föreslagna rubriceringen hindrande av urkunds bevisfunktion framstår som lämplig. Rubriceringen ska därför ändras.

Sammanfattningsvis föreslår regeringen följande. Straffbestämmelsen om undertryckande av urkund moderniseras. Brott rubriceringen ändras till hindrande av urkunds bevisfunktion. Den som, utan att vid tillfället ha rätt till det, förstör, gör obrukbar eller döljer en urkund, döms, om åtgär-

den innebär fara i bevishänseende och brottet inte är att anse som bokföringsbrott, för hindrande av urkunds bevisfunktion.

5.5 Straffansvar för brukande av falska handlingar som inte är urkunder?

Regeringens bedömning: Det finns inte tillräckliga skäl att utvidga det straffbara området för brukande av falska handlingar som inte är urkunder.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen har föreslagit att brukande i vissa fall av elektroniska handlingar som inte är urkunder ska vara straffbart. Enligt förslaget kriminaliseras att i en rättslig eller ekonomisk angelägenhet sanningslöst utge en elektronisk handling för att härröra från en angiven utställare i syfte att orättmätigt skaffa sig en förmån eller undgå en förpliktelse.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna godtar utredningens förslag eller lämnar det utan erinran. Ett antal remissinstanser har emellertid synpunkter på förslaget. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* har ansett att det är lämpligare att utvidga urkundsbegreppet så att fler handlingar omfattas. *Kungliga Tekniska Högskolan* har avstyrkt förslaget med hänvisning till att det finns en risk att en straffsanktionering av elektroniska handlingar såsom e-post och ordbehandlingsdokument leder till en övertro på bevisvärdet i sådan elektronisk kommunikation och att det finns risk för att den viktiga skiljelinjen mellan urkund och övriga handlingar riskerar att ifrågasättas. *Åklagarmyndigheten* har anfört att tillämpningsområdet för bestämmelsen bör vidgas och att maximistraffet för brottet bör sättas till två års fängelse. Även *Rikspolisstyrelsen* har förespråkade en högre straffnivå för brottet. *Hovrätten för Västra Sverige* har efterfrågat en särskild straffskala för grovt brott. *Ekobrottsmyndigheten* har invänt mot den föreslagna avgränsningen av det straffbara området till rättsliga och ekonomiska angelägenheter. *Sveriges advokatsamfund* har föreslagit en kriminalisering som motsvarar straffbestämmelsen om undertryckande av urkund för att ytterligare skydda sådana elektroniska handlingar som utredningen föreslagit ska skyddas mot förfalskning utan att vara urkunder.

Skälen för regeringens bedömning

Det finns skäl för och mot en utvidgning av straffansvaret för brukande av handlingar som inte är urkunder

Den avgränsning som regeringen valt beträffande urkundsbegreppet i avsnitt 5.1 innebär, med den it-mognad samhället har i dag, att vissa i den elektroniska miljön vanligt förekommande handlingar lämnas utan straffskydd mot förfalskning. Som exempel kan nämnas e-postmeddelanden och därtill fogade dokument som skrivits i ordbehandlingsprogram. Skälet är att sådana handlingar inte har utställarangivelser som kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt.

Såsom utredningen har framhållit har kommunikation med e-post delvis kommit att ersätta kommunikation med traditionella handlingar. Sådana meddelanden kan innehålla uppgifter som kan vara betydelsefulla som bevis i t.ex. angelägenheter av rättslig betydelse. Dessa omständigheter skulle i och för sig, som utredningen ansett, kunna tala för att det finns ett behov av att överväga ett förfalskningskydd för dessa typer av handlingar. Det bör dock poängteras att utredningens förslag inte är begränsat till de typer av handlingar som nyss nämnts som exempel. Även annan form av mycket vanligt förekommande kommunikation, t.ex. sms-meddelanden skulle få skydd i och med utredningens förslag.

Det finns emellertid enligt regeringens mening också omständigheter som talar mot att utvidga straffansvaret för brukande av handlingar som inte är urkunder. Av dessa vill regeringen peka på följande.

Nykriminalisering ska användas med försiktighet

Nykriminalisering bör användas med försiktighet och efter en noggrann analys av behovet och konsekvenserna av att ingripa med denna åtgärd mot ett oönskat beteende. Ett skäl till detta är att en alltför omfattande kriminalisering riskerar att undergräva straffsystemets brottsavhållande verkan, särskilt om rättsväsendet inte kan beivra alla brott på ett effektivt sätt. Ett annat skäl är att kriminalisering innebär påtagliga inskränkningar i medborgarnas frihet och kan medföra ingripande tvångsåtgärder.

Nykriminalisering skulle utgöra ett stort avsteg från gällande systematik

Det skulle utgöra ett betydande avsteg från de grundförutsättningar som straffansvaret i 14 och 15 kap. till stor del bygger på om straffansvaret utvidgas till förfaranden med handlingar utan urkundsstatus. Enligt gällande ordning vilar straffansvaret för förfalskningsbrotten och vissa med dem nära sammanhängande sanningsbrott på förutsättningen att endast urkunder och andra särskilt viktiga objekt, exempelvis pengar, behöver ett skydd mot att förfalskningar framställs eller brukas eller tillförs oriktiga uppgifter, oavsett om detta lett till att någon vilseletts eller att olägenhet uppkommit. I detta sammanhang bör nämnas att långt ifrån alla skriftliga handlingar i pappersform har status som urkunder i brottsbalkens mening. I avsnitt 4.5 har dessutom fastslagits att lagstiftningen som utgångspunkt ska ansluta till det gällande regelverkets utformning och begreppsanvändning och att denna utgångspunkt endast bör frångås om starka skäl talar för det. Detta bör få betydelse även vid bedömningen av behovet av en ny reglering.

Behovet av nykriminalisering är litet

Frågan är då om behovet av ett straffskydd för brukande av handlingar som inte är urkunder är så framträdande att det finns skäl att frångå de utgångspunkter som angetts i det föregående. Regeringen gör följande överväganden i denna fråga.

Vid bedömningen av behovet av en nykriminalisering av den innebörd som utredningen föreslagit måste först beaktas att avsaknaden ett uttryck-

ligt skydd för brukande av falska handlingar inte innebär att ett sådant förfarande är straffritt. Den som åberopar en falsk handling torde vanligen göra detta i syfte att vilseleda någon eller att skaffa sig vinning av något slag. Under sådana förutsättningar kan ansvar för t.ex. bedrägeri eller försök eller förberedelse till bedrägeri komma i fråga (9 kap. 1 och 11 §§ brottsbalken). Den som använder en falsk handling för att få ett bidrag han eller hon inte har rätt till kan dömas för bidragsbrott (2 § bidragsbrottslagen [2007:612]). Att olovligen manipulera en uppgift i en dator kan dessutom medföra ansvar för dataintrång (4 kap. 9 c § brottsbalken). Även för det brottet är försök och förberedelse straffbart. Av det sagda följer att det är förhållandevis få förfaranden med falska handlingar som inte redan kan bestraffas med tillämpning av befintlig strafflagstiftning. Utredningen har som exempel på förfaranden som inte kan bestraffas i dag lyft fram åberopande av en falsk elektronisk handling för att få företräde i bostads- eller förskolekö eller för att befrias från ett obligatoriskt moment i en utbildning.

Vid bedömningen av behovet måste också framhållas att det får anses finnas en medvetenhet i samhället om att det är förhållandevis lätt att manipulera uppgifter om avsändare i t.ex. e-postmeddelanden eller annan elektronisk kommunikation. De flesta människor torde inte utan vidare förlita sig på elektroniska handlingar eller uppgifter i sådana. Det kan bl.a. hänga samman med att det i den elektroniska miljön i viss utsträckning anses acceptabelt att bearbeta och använda andras texter i elektronisk form samt att kommunicera elektroniskt utan juridiskt giltigt samtycke från exempelvis någon annans dator eller mobiltelefon. *Kungliga Tekniska Högskolan* har framfört att det finns en risk att en straffsanktionering leder till en övertro på bevisvärdet i viss elektronisk kommunikation. Ett utvidgat straffansvar skulle också enligt regeringens mening kunna leda till den mindre önskvärda konsekvensen att incitamentet att utveckla moderna och effektiva säkerhetslösningar blir mindre.

Det bör även beaktas att det faktum att den tänkte mottagaren av en ansökan eller liknande inte bemödat sig med att ordna med någon form av verifiering av uppgifters ursprung, utan godtar formlöst ingiven information, många gånger måste anses ge vid handen att det handlar om för mottagaren mindre betydelsefull information. Mottagaren har ju för det fall uppgiften anses vara av särskild betydelse möjlighet att kräva att information ges tillsammans med någon form av bekräftelse för att godta den. Om det är en myndighet som mottar informationen finns även i vissa fall förutsättningar att föreskriva att uppgiften ska lämnas på heder och samvete med följd att straffbestämmelsen om osann respektive vårdslös försäkran blir tillämplig.

Dessa omständigheter talar enligt regeringens uppfattning mot att handlingssätt av det slag som utredningen angett som exempel är så vanligt förekommande eller har ett sådant straffvärde att det är oundgängligt en påkallat att ingripa mot dem med kriminalisering.

Slutsats

Sammanfattningsvis anser regeringen att de skäl som talar mot att utvidga straffansvaret för bruk av falska handlingar som inte är urkunder

överbäger. Något förslag lämnas därför inte i denna del. Regeringen avser emellertid att följa utvecklingen och kan vid behov komma att återkomma till frågan.

5.6 En ändrad reglering för manipulation av tekniska uppteckningar?

Regeringens bedömning: Det finns inte tillräckliga skäl att införa en särskild straffbestämmelse om manipulation av teknisk uppteckning i 15 kap. brottsbalken.

Utredningens förslag överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen har föreslagit att manipulation av vissa tekniska uppteckningar inte längre ska bedömas som urkundsförfalskning utan ges en särskild brottsbeteckning som ska placeras i 15 kap. brottsbalken.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser har godtagit utredningens förslag eller lämnat det utan erinran. *Luleå tingsrätt* har föreslagit att straffbestämmelsen ska göras subsidiär till 9 kap. 1 § förordningen (2004:865) om kör- och vilotider samt färdskrivare, m.m. *Åklagarmyndigheten* har ifrågasatt om bestämmelsen ska vara subsidiär till dataintrångsbrottet samt lämnat vissa synpunkter av lagteknisk karaktär. *Vägverket* har välkomnat förslaget men samtidigt anfört att det är viktigt att säkerställa att straffvärdet för gärningar av detta slag inte sänks i och med den nya rubriceringen.

Skälen för regeringens bedömning: Det är vanligt att händelseförlopp registreras, bearbetas och dokumenteras automatiserat. Sådana registreringar sker bl.a. i färdskrivare i vissa fordon, vid automatiserad kameraövervakning av trafik och vid uttag av avgifter i samband med detta. I praxis har vissa manipulationer med sådana tekniska uppteckningar bedömts som urkundsförfalskning (se bl.a. NJA 1991 s. 739). Utredningen har med stöd av kritik i doktrinen mot att manipulationer med tekniska uppteckningar bedöms som urkundsförfalskning föreslagit en särreglering av sådana manipulationer i 15 kap. brottsbalken. Som grund för kritiken har legat uppfattningen att det många gånger är naturligt att se den person som manipulerar uppteckningen som utställare av handlingen. Under sådana omständigheter ger inte handlingen sken av att härröra från annan än utställaren. Förfarandet passar därför bättre in bland sanningsbrotten där uppgifters riktighet är det primära skyddsintresset.

Regeringen vill till att börja med framhålla att det mest framträdande syftet med förslagen i denna lagrådsremiss är att vid behov anpassa straffbestämmelserna till den teknikutveckling som skett sedan de tillkommit. Vidare är, som även nämnts i avsnitt 4.5, en utgångspunkt vid bedömningen av reformbehovet att så långt möjligt anknyta till det gällande regelverkets utformning och den praxis som utvecklats med anledning av denna.

Regeringen kan inte se att de skäl som utredningen har presenterat är tillräckligt starka för att motivera en förändring av regelverket för manipulation av sådana tekniska uppteckningar som i praxis bedömts som urkundsförfalskning. I detta sammanhang måste särskilt beaktas att den

praxis som har utbildats i första hand tar sikte på uppteckningar som manifesterats i traditionella handlingar i fysisk form.

Utredningens förslag torde dessutom innebära en nykriminalisering för förfaranden med uppteckningar som i dag inte skulle anses vara urkunder. Att det finns anledning att vara restriktiv med sådan nykriminalisering, har beskrivits i avsnitt 5.5. Regeringen bedömer även att de mer straffvärda fallen av manipulation med tekniska uppteckningar som inte är urkunder redan kan bestraffas med stöd av befintlig strafflagstiftning i brottsbalken eller annan författning. Så torde allt efter omständigheterna ansvar för exempelvis bedrägeri (9 kap. 1 § brottsbalken), dataintrång (4 kap. 9 c § brottsbalken) eller skattebrott (2 § skattebrottslagen [1971:69]) kunna komma i fråga.

Sammanfattningsvis anser regeringen att det inte finns tillräckliga skäl att införa en särskild straffbestämmelse om manipulation av tekniska uppteckningar i 15 kap. brottsbalken.

6 Straffbestämmelserna om sanningsbrott

6.1 Osann eller vårdslös försäkran

Regeringens förslag: Sättet att lämna uppgifter i straffbestämmelsen om osann eller vårdslös försäkran anpassas så att osanna uppgifter som lämnas i elektronisk form uttryckligen täcks av straffansvaret. Bestämmelsen moderniseras även generellt, främst genom slopande av straffskyddet för uppgifter som lämnas under edlig förpliktelse.

Regeringens bedömning: Det bör inte nu göras någon förändring av den lägsta författningsnivå som ska kunna användas för att föreskriva ett sätt att lämna uppgift som medför att straffbestämmelsen blir tillämplig. Inte heller bör hänvisningen till uppgiftslämnande som sker under ”annan dylik försäkran” utgå.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens förslag och bedömning. Utredningen har föreslagit att enbart uppgiftslämnande på heder och samvete ska täckas av straffansvaret samt att lägsta författningsnivå att föreskriva ett sätt att lämna uppgift som medför att straffbestämmelsen blir tillämplig ska vara förordning i stället för författning.

Remissinstanserna har antingen tillstyrkt utredningens förslag eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Straffbestämmelsen behöver anpassas och moderniseras

Brottet osann försäkran begås genom att någon i skriftlig utsaga lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen, om utsagan enligt lag eller författning avges under edlig förpliktelse eller på heder och samvete eller under annan dylik försäkran (15 kap. 10 § första stycket brottsbalken). För straffbarhet uppställs också ett krav på fara i bevishänseende. Sker sådan gärning av grov oaktsamhet döms i stället för vårdslös försäkran (15 kap. 10 § andra stycket)

Som angetts i avsnitt 4.5 råder oklarhet om straffansvar för osann eller vårdslös försäkran är uteslutet när den osanna uppgiften lämnas i elektronisk form, eftersom det finns ett krav på att utsagan ska lämnas skriftligen. Denna oklarhet har lett till straffrättsliga särlösningar på ett flertal olika områden.

Syftet med straffbestämmelsen är att människor ska kunna förlita sig på sanningsenligheten i vissa uppgifter. Som slagits fast i avsnitt 4.5 gör sig detta behov gällande även i den elektroniska miljön. Som utgångspunkt kan också ett stärkt straffskydd för elektroniska handlingar och uppgifter öka förtroendet för och främja användningen av elektronisk kommunikation. Dessutom talar legalitetsskäl för att klargöra straffansvarets gränser. Regeringen delar därför utredningens bedömning att straffbestämmelsen om osann eller vårdslös försäkran bör anpassas så att också osanna uppgifter som lämnas i elektronisk form uttryckligen täcks av straffansvaret. Straffbestämmelsen bör även generellt sett moderniseras.

Straffansvaret bör gälla uppgifter som lämnas på annat sätt än muntligen

När det gäller lagtextens utformning anser regeringen att utredningens förslag om att straffansvaret ska träffa uppgifter som lämnas på annat sätt än muntligen utgör en lämplig avgränsning. Avgränsningen har sin förebild i 2 § skattebrottslagen och medför att de fördelar som ett krav på skriftlighet innebär, t.ex. för möjligheten att säkra bevis, behålls samtidigt som en teknikneutral reglering av uppgiftslämnandet åstadkoms.

Vilken typ av försäkran ska straffansvaret omfatta?

Utredningen har föreslagit att enbart uppgiftslämnande på heder och samvete ska täckas av straffansvaret samt att lägsta författningsnivå att föreskriva ett sätt att lämna uppgift som medför att straffbestämmelsen blir tillämplig ska vara förordning. Utredningen har motiverat förslaget med att det inte i lag eller annan författning förekommer andra typer av försäkran som avses i bestämmelsen om osann eller vårdslös försäkran än sådan som sker på heder och samvete. Det finns därför anledning att utmönstra begreppet edlig förpliktelse. Av legalitetshänsyn bör inte någon hänvisning göras till någon ytterligare, opreciserad, försäkran. Utredningen har även befarat att det kan komma i konflikt med regeringsformens bestämmelser om normgivningsmakten att låta en förvaltningsmyndighet på föreskriftsnivå avgöra om straffbestämmelsen ska bli tillämplig. Eftersom fängelse ingår i straffskalan för osann eller vårdslös försäkran skulle bestämmelsen då kunna utgöra ett otillåtet blankettstraffbud (jfr NJA 2005 s. 33).

Som utredningen har konstaterat torde uttrycket på heder och samvete vara det som uteslutande används i lagstiftningen för att ange att det ställs ett särskilt krav på riktigheten av uppgifter som lämnas. Något exempel i lag eller förordning på att en skriftlig uppgift ska lämnas under edlig förpliktelse på sätt som avses i bestämmelsen om osann eller vårdslös försäkran torde inte finnas. Det torde heller inte vara sannolikt att

sådana bestämmelser finns i föreskrifter som har meddelats av förvaltningsmyndigheter. Det förekommer dock att det i lag anges att någon är skyldig att bekräfta riktigheten av innehållet i t.ex. en skriftlig handling under ed. Ett exempel på en sådan bestämmelse är 6 kap. 3 § konkurslagen (1987:672). I dessa fall lämnas uppgiften uteslutande vid sammanträde vid domstol eller annan myndighet. Den som under sådana omständigheter lämnar osanna uppgifter eller förtiger sanningen kan dömas för mened (15 kap. 1 brottsbalken). Något fortsatt behov av straffskydd för uppgifter som lämnas under edlig förpliktelse på sätt som avses i bestämmelsen om osann eller vårdslös försäkran torde alltså inte finnas.

Vilka typer av försäkran som täcks av uttrycket ”annan dylik försäkran” framgår inte direkt av lagtexten, utan måste avgöras med hänsyn till omständigheterna och uttryckssättet i det enskilda fallet. Klart torde dock vara att det inte kan handla om vilken form av försäkran som helst. Den måste likna de andra formerna av försäkran som nämns i bestämmelsen (se NJA 1976 s. 233).

Syftet med förslagen i denna lagrådsremiss är i första hand att anpassa straffbestämmelserna om förfalskningsbrott och vissa därmed sammanhängande sanningsbrott till it-utvecklingen. Som utgångspunkt ska lagstiftningen ansluta till det gällande regelverkets utformning om inte starka skäl talar för en annan lösning. Mot den bakgrunden anser regeringen att det inte finns skäl att nu göra en mer allmän översyn av regleringen rörande vilken typ av försäkran som ska omfattas av straffbestämmelsen. Inte heller bör några mer generella ställningstaganden göras nu i fråga om vilken lägsta författningsnivå som är lämplig för att föreskriva ett sätt att lämna uppgift som medför att straffbestämmelsen blir tillämplig. Regeringen har tillsatt en utredning som mer generellt ska se över det straffrättsliga regelverket. Utöver att kartlägga det straffbara områdets omfattning och ta ställning till frågor av principiell natur ska utredningen särskilt inventera förekomsten av otillåtna s.k. blankettstraffbud och föreslå en lösning på problemet (dir. 2011:31). Frågan om lämplig författningsnivå bör lämpligen tas upp i det sammanhanget.

Slutsats

Sammanfattningsvis föreslår alltså regeringen att sättet att lämna uppgifter i straffbestämmelsen om osann eller vårdslös försäkran ska anpassas så att osanna uppgifter som lämnas i elektronisk form uttryckligen täcks av straffansvaret. Bestämmelsen moderniseras även generellt, främst genom slopande av det straffrättsliga skyddet för uppgifter som lämnas under edlig förpliktelse. Regeringen går däremot inte fram med utredningens övriga förslag.

6.2 Missbruk av urkund

<p>Regeringens förslag: Straffbestämmelsen om missbruk av urkund anpassas och moderniseras, främst genom att regleringen av sättet att framställa en kopia slopas. Vidare delas bestämmelsen upp. I första delen straffas den som sanningslöst åberopar pass, betyg, identitets-</p>

handling eller annan sådan för enskild person utställd urkund som gällande för sig eller annan person, eller lämnar ut sådan urkund att missbrukas på det sättet. Andra delen innehåller straffansvar för den som sanningslöst påstår att en handling är en riktig kopia av viss urkund. I båda styckena krävs att åtgärden inneburit fara i bevishänseende. I andra stycket ersätts brottsrubriceringen *missbruk av urkund* med *missbruk av handling*.

Utredningens förslag överensstämmer i princip med regeringens. Utredningen har dock föreslagit att exemplet betyg ska slopas. Utredningen har även delvis gett bestämmelsen en annan språklig utformning.

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har antingen tillstyrkt eller inte haft några synpunkter på utredningens förslag. *Göta hovrätt* har dock förordat att e-legitimation ska anges i bestämmelsens uppräkningsav exempel på urkunder.

Skälen för regeringens förslag

Straffbestämmelsen behöver anpassas och moderniseras

Brottet missbruk av urkund innehåller två led. Det första ledet innehåller straffansvar för den som missbrukar pass, betyg eller dylik för viss person utställd urkund genom att ge sig eller annan ut för honom eller henne eller lämnar ut urkunden att sålunda missbrukas. I det andra ledet finns straffansvar för den som sanningslöst utger handling som tillkommit medelst genomslag eller fotografering eller på annat dylikt sätt för riktig kopia av viss urkund. För straffansvar enligt båda leden krävs att åtgärden innebär fara i bevishänseende (15 kap. 12 § brottsbalken).

Som slagits fast i avsnitt 4.5 bör straffbestämmelserna om sanningsbrott bl.a. anpassas till it-utvecklingen och generellt sett moderniseras.

Urkunder som ställs ut för viss person

Regeringen behandlar först sådana urkunder som ställs ut för en viss person (första ledet i bestämmelsen).

Bruket av e-legitimationer är i dag allmänt spritt och kan förväntas öka ytterligare. Även i övrigt kan it-utvecklingen i samhället antas medföra att fler handlingar som ställs ut för en viss person kommer att utfärdas och lagras elektroniskt. Med det utvidgade urkundsbegrepp som föreslagits kan även för en viss person utställda handlingar i elektronisk form utgöra urkunder. Avgörande är att de har en utställarangivelse som kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt och i övrigt uppfyller de krav som ställs för att en handling ska anses utgöra en urkund. I den mån fler elektroniska handlingar uppnår urkundsstatus bör dessa som utgångspunkt jämföras med traditionella handlingar när det gäller straffskyddet. Till exempel bör missbruk av någon annans e-legitimation, elektroniskt utfärdade och lagrade betyg eller personliga inträdesbiljett – när de har urkundsstatus – anses lika straffvärt som motsvarande missbruk av traditionella handlingar av detta slag. Straffbestämmelsen om missbruk av urkund bör därför utformas så att den är tillämplig på åtgärder med

elektroniska handlingar som utgör urkunder. Missbruk av en e-legitimation kan många gånger utgöra sådan urkunds-förfalskning som består i att skriva en annan persons namn. Det följer av allmänna regler om brottskonkurrens att ansvar för missbruk av urkund inte ska dömas ut om förutsättningarna för straffansvar för urkunds-förfalskning är uppfyllda.

När det gäller frågan om vilka exempel på urkunder som bör nämnas i bestämmelsen anser regeringen, liksom utredningen, att identitetshandling bör anges som ett nytt exempel. Härigenom tydliggörs att bestämmelsen tar sikte på urkunder vars syfte är att identifiera eller ange egenskaper hos någon. Något skäl att särskilt nämna e-legitimation, kan regeringen dock inte se. Inte heller anser regeringen, till skillnad från utredningen, att det för att möta utvecklingen eller för att undvika att bestämmelsen blir föråldrad finns skäl att slopa exemplet betyg.

Åtgärder med oriktiga kopior

Regeringen går härfter över till straffansvaret för åtgärder med oriktiga kopior (andra ledet i bestämmelsen).

Vad som bestraffas härär förfaranden med handlingar som genom det sätt de kommit till, exempelvis kopiering i kopieringsapparat, framstår som riktiga kopior. Sådana handlingar anses förtjäna viss tilltro även utan att ha försetts med attest och därigenom uppnått urkundsstatus. Det har därför ansetts befogat med ett straffansvar för missbruk av sådana handlingar. Straffansvaret träffar såväl fall där något original inte existerar som när ett original finns men avviker från kopian, t.ex. genom att en siffra ändrats. Avgörande är att det original som kopian påstås efterlikna har eller skulle ha haft urkundsstatus.

Ett utvidgat urkundsbegrepp innebär att fler elektroniska handlingar får urkundsstatus. I en elektronisk miljö är det mycket lätt att producera exakt likalydande kopior av en handling. Till exempel kan en handling i elektronisk form, som enligt regeringens förslag skulle utgöra en urkund, konverteras till en s.k. pdf-fil eller annat digitalt dokumentformat. Ett annat exempel är att en traditionell urkund skannas in och lagras elektroniskt. I båda fallen kan det vara naturligt att tala om kopior av en urkund, även om de inte har framställts på det sätt som utgör en förutsättning för straffansvar enligt straffbestämmelsen om missbruk av urkund. Sannolikt ter det sig också naturligt för människor att uppfatta handlingar som nu nämnts som riktiga kopior. Att påstå att en pdf-fil utgör en kopia av ett icke existerande original eller att en manipulerad version av pdf-filen utgör en riktig kopia torde vara straffvärt i samma utsträckning som motsvarande handlingssätt med en kopia som framställts på det sätt som anges i straffbestämmelsen i dess nuvarande lydelse.

Ett sätt att anpassa och modernisera bestämmelsen är därför att utmönstra den begränsning av straffansvaret som består i att sättet för att framställa kopior regleras. På så sätt uppnås en till it-mognaden i samhället anpassad teknikneutral reglering som är öppen för nya tekniker för framställning av kopior.

Slopande av exemplifieringen innebär dock att kopplingen mellan straffansvaret och handlingar som genom sitt själva utseende ger intryck

av att vara riktiga kopior blir mindre framträdande. Straffansvaret är dock alltså begränsat till handlingar för vilka det är naturligt att tala om en kopia. Så bör enbart anses vara fallet om en urkund kopieras i dess helhet, dvs. inklusive eventuell namnteckning och andra kännetecken. Om en elektronisk handling endast anger urkundens innehåll helt eller delvis är det inte naturligt att tala om en kopia. I dessa fall ligger det närmare till hands att jämföra med avskrifter av traditionella urkunder, vilka skyddas straffrättsligt först sedan de vidimerats. Dessutom kvarstår begränsningen av straffansvaret att gärningen ska innebära fara i bevishänseende.

När det gäller brottsrubriceringen instämmer regeringen i utredningens bedömning att beteckningen *missbruk av urkund* i detta fall är missvisande, eftersom brottsobjektet är kopior som för egen del saknar urkundsstatus. Brottet bör därför i stället benämnas *missbruk av handling*. Framst till följd av den ändrade brottsrubriceringen bör bestämmelsen placeras i ett eget stycke. Bestämmelsen bör även moderniseras språkligt.

Slutsats

Sammanfattningsvis föreslår regeringen följande. Straffbestämmelsen om missbruk av urkund anpassas och moderniseras, främst genom att regleringen av sättet att framställa en kopia slopas. Vidare delas bestämmelsen upp i stycken. I första stycket straffas den som sanningslöst åberopar pass, betyg, identitetshandling eller annan sådan för enskild person utställd urkund som gällande för sig eller annan person, eller lämnar ut sådan urkund att missbrukas på det sättet. Ett nytt, tredje stycke innehåller straffansvar för den som sanningslöst påstår att en handling är en riktig kopia av viss urkund. I båda styckena krävs att åtgärden innebär fara i bevishänseende. I tredje stycket ersätts brottsrubriceringen *missbruk av urkund* med *missbruk av handling*.

6.3 Förnekande av underskrift

Regeringens förslag: Straffbestämmelsen om förnekande av underskrift anpassas och moderniseras så att den omfattar förnekande av utställarangivelse avseende urkund i elektronisk form. Straffansvar ska dock förutsätta att utställarangivelsen är sådan att den kan likställas med en traditionell underskrift.

Utredningens förslag överensstämmer i princip med regeringens. Utredningen har dock valt en annan formulering av bestämmelsen.

Remissinstanserna har antingen tillstyrkt utredningens förslag eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: För förnekande av underskrift döms den som förnekar sin underskrift på en urkund om åtgärden innebär fara i bevishänseende (15 kap. 13 § brottsbalken). Straffansvaret är motiverat av ett behov av skydd mot att en urkund hindras att fylla sin funktion som bevismedel.

I avsnitt 4.5 har slagits fast att straffbestämmelserna om sanningsbrott bör anpassas till utvecklingen och moderniseras. Detta behov gör sig gällande även för förnekande av underskrift. Med ett utvidgat urkunds-begrepp får fler elektroniska handlingar än i dag urkundsstatus. Behovet av skydd för elektroniska urkunders funktion som bevismedel är lika stort som för traditionella urkunder. Kravet i gällande lagstiftning på att det är en underskrift som ska ha förnekats är inte avpassat för ett straff-skydd i elektronisk miljö. Bestämmelsen bör därför anpassas så att den även gäller elektroniska utställarangivelser avseende urkunder. Straffansvaret bör dock begränsas till sådana utställarangivelser som kan likställas med en underskrift. Vid bedömningen av om en utställarangivelse kan likställas med en underskrift får de funktioner som en underskrift anses ha tjäna som vägledning. Normalt anses en underskrift innebära att under-tecknaren utfärdar en garanti för att handlingen är äkta. Den får också ofta anses betyda att utställaren tänkt sig för, förstått innebörden av handlingen och menat sig bli bunden av den. Som exempel på elektroniska bekräftelser som bör kunna likställas med traditionella underskrifter kan nämnas sådan avancerad elektronisk signatur som avses i 2 § lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer. Även andra former av utställarkontroll kan dock uppfylla kravet på att signaturen ska kunna likställas med en traditionell underskrift.

Det bör framhållas att det för straffansvar inte är tillräckligt, om än nödvändigt, att utställarangivelsen är tillräckligt tillförlitlig för att medföra urkundsstatus. Kravet på att bekräftelsen ska kunna likställas med en traditionell underskrift sträcker sig alltså längre än den prövning som sker i frågan om en handlingens urkundsstatus.

Regeringen föreslår sammanfattningsvis att straffbestämmelsen om förnekande av underskrift anpassas och moderniseras så att den omfattar förnekande av utställarangivelse avseende urkund i elektronisk form. Straffansvar ska dock förutsätta att utställarangivelsen är sådan att den kan likställas med en traditionell underskrift. Utredningen har valt att uttrycka detta med att utställarangivelsen ska vara sådan att den kan likställas med en underskrift på urkund. Eftersom en utställarangivelse inte behöver finnas inom urkunden kan ordvalet missförstås. Regeringen väljer därför ett annat sätt att formulera bestämmelsen.

6.4 Osant intygande och brukande av osann urkund

Regeringens förslag: Straffansvaret för osant intygande moderniseras endast språkligt.

Regeringens bedömning: Det finns inte tillräckliga skäl att straffbelägga upprättande eller åberopade av skenhandlingar som inte är urkunder eller att ändra något brottsrekvisit i sak. Inte heller finns behov av att bryta ut regleringen av skenhandlingar och flytta den till en ny straffbestämmelse.

Utredningens förslag: Utredningens förslag överensstämmer med regeringens såvitt avser behovet av modernisering av bestämmelsen. Utredningen har dock föreslagit att upprättande och åberopande i vissa fall av skenhandling som inte är urkund ska kriminaliseras samt att regle-

ringen beträffande skenhandlingar ska brytas ut ur straffbestämmelsen och flyttas till en ny straffbestämmelse.

Remissinstanserna har antingen tillstyrkt utredningens förslag eller lämnat det utan erinran. *Åklagarmyndigheten* och *Ekobrottsmyndigheten* har haft synpunkter av lagteknisk karaktär.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Ingen utvidgning av straffansvaret för upprättande och användning av skenhandlingar

Bestämmelsen om osant intygande (15 kap. 11 § första stycket brottsbalken) omfattar två typfall. För det första bestraffas den som i intyg eller annan urkund lämnar osann uppgift om vem han är eller om annat än egna angelägenheter. För det andra bestraffas den som för skens skull upprättar en urkund rörande rättshandling. I bestämmelsen straffbeläggs dessutom som brukande av osann urkund att åberopa eller eljest begagna sådan osann urkund (15 kap. 11 § andra stycket). Som övergripande förutsättning gäller att åtgärderna ska innebära fara i bevishänseende.

Utredningen har föreslagit att straffansvaret för upprättande och bruk av skenhandlingar ska brytas ut ur bestämmelsen och föras till en ny bestämmelse. Den nya bestämmelsen skulle innebära en utvidgning av straffansvaret, eftersom skenhandlingar som inte är urkunder jämställs med sådana som är urkunder. Som skäl för förslaget har utredningen pekat på dels att de två typfall av osant intygande som regleras i bestämmelsen sakligt sett ligger långt ifrån varandra, dels att ekonomisk brottslighet, t.ex. i form av bokföringsbrott, ofta begås med hjälp av fabricerade fakturor och andra för skens skull upprättade handlingar. Om dessa handlingar har urkundsstatus kan ansvar för urkundsförfalskning eller osant intygande bli aktuellt. Beroende på omständigheterna kan då ansvar för dessa brott utdömas samtidigt med t.ex. bokföringsbrott eller skattebrott, dvs. i brottskonkurrens. Enligt utredningen blir det allt vanligare att näringsidkare använder sig av och i sin bokföring har fakturor i elektronisk form. Utredningen har pekat på att dessa e-fakturor inte har urkundsstatus i dag och inte heller torde få det med utredningens förslag på avgränsning av urkundsbegreppet. Visserligen kan användande av osanna räkenskapshandlingar m.m. medföra att huvudbrottet ges ett högre straffvärde eller bedöms enligt en strängare straffskala, men enligt utredningen innebär den nuvarande regleringen en skillnad i den rättsliga bedömningen som inte framstår som sakligt motiverad.

Regeringen gör följande överväganden.

Att ett i och för sig likartat förfarande åsätts olika rättsliga etiketter beroende på om brottsverktyget är en osann handling alternativt uppgift i en handling som är en urkund eller en handling som saknar sådan status är en konsekvens av det sätt som straffansvaret för förfalskningsbrotten och vissa nära anknytande sanningsbrott är uppbyggt på. Som angetts i avsnitt 5.5 vilar straffansvaret för dessa brott på förutsättningen att endast urkunder och andra viktiga objekt behöver ett skydd redan mot att förfalskningar framställs eller brukas eller att oriktiga uppgifter förs in i dem, oavsett om detta lett till att någon vilseletts eller att olägenhet uppkommit. I likhet med vad som sagts i avsnitt 5.5 bör det enligt regeringen

finnas starka skäl för att utvidga straffansvaret för skenhandlingar som inte är urkunder.

Som utredningen har påpekat är det främst den rättsliga etiketten av ett förfarande eller möjligheten att döma för flera brott samtidigt, dvs. i s.k. brottskonkurrens, som påverkas av huruvida brottsverktyget varit en urkund eller inte. När det gäller straffvärdebedömningen eller brottsrubriceringen beträffande ett förmögenhetsbrott saknar det normalt avgörande betydelse vilken form den falska handlingen eller uppgiften haft. Som exempel kan nämnas grovt bokföringsbrott (11 kap. 5 § andra stycket brottsbalken). Vid bedömning av om ett bokföringsbrott är grovt ska särskilt beaktas bl.a. om gärningsmannen använt falsk handling. Något krav på att den falska handlingen ska ha urkundsstatus uppställs inte. Av detta följer att en särskild kriminalisering av förfaranden med skenhandlingar som inte är urkunder kan antas få mindre betydelse.

Under sådana omständigheter väger intresset av att undvika nykriminalisering och en uppluckring av skiljelinjen mellan bedömningen av hantering av handlingar med urkundsstatus och andra handlingar tungt.

Sammanfattningsvis kan de skäl som utredningen har framfört inte anses ha sådan tyngd att det finns skäl att utvidga straffansvaret för upprättande och brukande av skenhandlingar till förfaranden med sådana skenhandlingar som inte utgör urkunder. Något förslag lämnas därför inte i denna del. Regeringen avser emellertid att följa utvecklingen och kan komma att återkomma till frågan i ett annat sammanhang.

Lagtekniska frågor

Utredningen har föreslagit att det straffrättsliga ansvaret för upprättande och användning av skenhandlingar bryts ut ur bestämmelsen om osant intygande och förs till en ny bestämmelse. Främst mot bakgrund av att regeringen inte går fram med utredningens förslag att utvidga straffansvaret till att omfatta skenhandlingar som inte är urkunder, anser regeringen att det inte heller finns tillräckliga skäl att göra någon förändring av placeringen av straffansvaret. Detta ska alltså även fortsättningsvis regleras i bestämmelsen om osant intygande.

Det finns behov av att modernisera straffbestämmelsen om osant intygande och brukande av osann urkund

Som slagits fast i avsnitt 4.5 bör straffbestämmelserna om sanningsbrott bl.a. anpassas till it-utvecklingen och generellt sett moderniseras.

Med det utvidgade urkundsbegrepp som föreslagits i avsnitt 5.1 kommer elektroniska handlingar i större utsträckning än i dag att utgöra urkunder. Avgörande är att de har en utställarangivelse som kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt. I den mån elektroniska handlingar uppnår urkundsstatus bör dessa som utgångspunkt jämföras med traditionella handlingar när det gäller straffskyddet. Bestämmelsen bör därför utformas så att den är tillämplig på åtgärder med elektroniska handlingar som utgör urkunder. Bestämmelsen behöver också moderniseras språkligt. I denna del gör regeringen den bedömningen att det, till skillnad från vad utredningen ansett, inte finns skäl att slopa exemplet intyg i lagtexten.

När det gäller skenhandlingar har utredningen i den särskilda bestämmelsen härom föreslagit en exemplifiering av vad som ska utgöra en skenhandling samt att rekvisitet ”rörande rättshandling” ska ersättas med ”i rättslig eller ekonomisk angelägenhet”. Ändringarna torde delvis ha föreslagits för att åstadkomma en enligt utredningen rimlig avgränsning av ett straffansvar för skenhandlingar som inte är urkunder. Ändringarna torde inte vara nödvändiga för att anpassa regleringen av skenhandlingar till dagens förhållanden när någon uppdelning av bestämmelsen inte görs. Under sådana omständigheter väger behovet av att kunna anknypa till befintlig praxis tungt. Regeringen föreslår därför inte några ändringar i detta hänseende.

6.5 Straffrättsliga särlösningar för uppgiftslämnande i elektronisk miljö upphävs eller ändras

Regeringens förslag: Straffrättsliga särlösningar för uppgiftslämnande i elektronisk miljö upphävs eller ändras. Bestämmelser i följande balkar och lagar berörs: jordabalken, socialförsäkringsbalken, lagen om tryggnad av pensionsutfästelse m.m., handelsregisterlagen, lagen om sambruksföreningar, sparbankslagen, lagen om ekonomiska föreningar, bostadsrättslagen, lagen om utländska filialer m.m., stiftelselagen, årsredovisningslagen, lagen om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag, lagen om årsredovisning i försäkringsföretag, lagen om medlemsbanker, revisionslagen, lagen om kooperativ hyresrätt, aktiebolagslagen samt försäkringsrörelselagen.

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen har endast föreslagit slopande av straffbestämmelser i jordabalken, årsredovisningslagen, lagen om självbetjäningstjänster via internet inom socialförsäkringens administration (numera intagen i socialförsäkringsbalken) och aktiebolagslagen.

Remissinstanserna har med ett undantag antingen tillstyrkt utredningens förslag eller lämnat det utan erinran. *Stockholms Handelskammare* anser att skrivningen avseende oriktigt intygande i 19 kap. 11 a § tredje stycket jordabalken är nödvändig då den ställer krav på de tredje parter som kommer agera tillitsparter vid elektronisk signering.

Skälen för regeringens förslag: Som beskrivits i avsnitt 4.5 är det i gällande rätt oklart i vilken utsträckning handlingar i elektronisk miljö har status som urkunder och därmed straffskydd enligt bestämmelserna i 14 och 15 kap. brottsbalken. En annan oklarhet är om straffansvar för osann eller värdslös försäkran enligt 15 kap. är uteslutet när den oriktiga uppgiften lämnas i elektronisk form, eftersom det finns ett krav på att utsagan ska lämnas skriftligen. Denna oklarhet har, i takt med ett ökat behov av att möjliggöra elektronisk kommunikation mellan enskilda och myndigheter, lett till straffrättsliga särlösningar för elektroniskt uppgiftslämnande på ett flertal olika områden. Gemensamt för dessa särlösningar är att de har utformats med straffbestämmelserna om osann eller värdslös försäkran samt osant intygande som förebild eller att de hänvisar till

sådana bestämmelser. Särlösningar som nu beskrivits finns i följande lagstiftning:

- 19 kap. 11 a och 39 §§ jordabalken,
- 115 kap. 2 § socialförsäkringsbalken,
- 37 § lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m.,
- 23 § handelsregisterlagen (1974:157),
- 20 § lagen (1975:417) om sambruksföreningar,
- 12 kap. 1 § sparbankslagen (1987:619),
- 16 kap. 1 a § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar,
- 10 kap. 2 § bostadsrättslagen (1991:614),
- 29 a § lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.,
- 9 kap. 12 § stiftelselagen (1994:1220),
- 7 kap. 2 §, 8 kap. 3 b § och 9 kap. 2 § årsredovisningslagen (1995:1554),
- 8 kap. 5 b § lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag,
- 8 kap. 5 b § lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag,
- 14 kap. 1 § lagen (1995:1570) om medlemsbanker,
- 40 a § revisionslagen (1999:1079),
- 6 kap. 2 § lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt,
- 30 kap. 2 § aktiebolagslagen (2005:551), och
- 12 kap. 91 § försäkringsrörelselagen (2010:2043).

I avsnitt 4.5 har slagits fast att straffbestämmelserna om förfalskningsbrott och vissa därmed sammanhängande sanningsbrott bör anpassas till it-utvecklingen samt förtydligas och generellt sett moderniseras. I det arbetet bör ingå att undanröja de oklarheter som lett till särlösningar. Som utgångspunkt är generella teknikneutrala straffbestämmelser att föredra framför en mängd specialstraffrättsliga särlösningar.

Regeringens förslag i avsnitt 5.1 om ett utvidgat urkundsbegrepp innebär att fler elektroniska handlingar får urkundsstatus. Avgörande är att de har en utställarangivelse som kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt. Med ett utvidgat urkundsbegrepp kan straffbestämmelsen för osant intygande aktualiseras i fler fall. I avsnitt 6.4 har regeringen också gjort bedömningen att bestämmelsen om osant intygande och brukande av osann urkund ska utformas så att den är tillämplig på åtgärder med elektroniska handlingar som utgör urkunder.

I lagarna med straffrättsliga särlösningar för elektroniskt uppgiftslämnande eller i anknytande författningar regleras sättet att lämna och bekräfta information. Det anges härvid vanligen att en avancerad elektronisk signatur enligt lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer ska krävas för att myndigheten ska godta elektroniska handlingar av vissa slag. Som exempel kan nämnas Bolagsverkets föreskrifter om elektronisk ansökan och anmälan för vissa företag m.m. (BOLFS 2008:1). I avsnitt 5.1 har elektroniska signaturer av detta slag angetts som exempel på vad som vid bedömningen av elektronisk handlingar urkundsstatus ska anses som utställarangivelser som kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt.

I avsnitt 6.1 har regeringen föreslagit att sättet att lämna uppgifter i straffbestämmelsen om osann eller vårdslös försäkran ska anpassas så att

osanna uppgifter som lämnas i elektronisk form uttryckligen täcks av straffansvaret.

Med ett utvidgat urkundsbegrepp samt en anpassad bestämmelse om osann eller vårdslös försäkran i enlighet med regeringens förslag täcks enligt regeringens bedömning straffvärda fall av osant uppgiftslämnande i elektronisk miljö av straffansvaret för sanningsbrotten i 15 kap. brottsbalken. Något behov av straffrättsliga särlösningar på detta område finns alltså inte längre. Regeringen föreslår följaktligen att de straffrättsliga särlösningar för uppgiftslämnande i elektronisk miljö som tillkommit till följd av den osäkerhet som rått angående elektroniska handlingars urkundsstatus och skriftlighetskravet upphävs eller ändras.

För det fall en person med anknytning till den s.k. tredje parten i ett e-legitimationsförhållande medverkar till att felaktigt intyga att en elektronisk handling överensstämmer med originalet, kan ansvar följa enligt brottsbalken på samma sätt som för ingivaren av den elektroniska handlingen. Regeringen delar alltså inte *Stockholms Handelskammare*s uppfattning att särregleringen i jordabalken behöver behållas.

Straffbestämmelsen i 115 kap. 2 § socialförsäkringsbalken innehåller ingen särskild straffskala för grovt brott. En sådan bedömdes inte vara behövlig när bestämmelsen infördes, bl.a. till följd av att bestämmelsen var subsidiär i förhållande till brottsbalkens reglering (prop. 2003/04:40 s. 47). Någon särskild straffskala för uppgifter lämnade för socialförsäkringsändamål framstår inte som ändamålsenlig när särregleringen nu föreslås upphävas och straffansvaret regleras bl.a. av de generella bestämmelserna i 15 kap. brottsbalken.

7 Vissa följdfrågor

Regeringens bedömning: Det bör inte göras några förändringar av regelverket för straffprocessuella tvångsmedel, som t.ex. beslag och husrannsakan, eller av reglerna om förverkande eller edition med anledning av förslagen i lagrådsremissen.

Utredningens bedömning: Utredningen har anfört att dess förslag om att anpassa straffansvaret i 14 och 15 kap. brottsbalken till att omfatta vissa elektroniska handlingar kan få betydelse för de rättsliga och praktiska förutsättningarna för att tillämpa straffprocessuella tvångsmedel samt bestämmelser om t.ex. förverkande i 36 kap. brottsbalken. Utredningen har dock ansett att det inte ingått i utredningens uppdrag att utreda eller föreslå ändringar i dessa avseenden.

Remissinstanserna: Majoriteteten av remissinstanserna har inte yttrat sig i dessa frågor. *Åklagarmyndigheten* har dock instämt med utredningen och anfört att det, innan förslagen till lagstiftning genomförs, är nödvändigt att närmare utreda vilken betydelse förändringarna får för de rättsliga och praktiska förutsättningarna för de straffprocessuella tvångsmedlen samt bestämmelserna om förverkande, och dessutom för bestämmelserna om editionsföreläggande och editionsplikt. *Rikspolisstyrelsen* har efterlyst ett resonemang om hur förslagens utgångspunkt, att det i

elektronisk miljö kan finnas ett originalinnehåll men inte något original exemplar, kan komma att påverka beslut om beslag och förverkande och anfört att detta behöver utredas under den fortsatta beredningen.

Skälen för regeringens bedömning: Förslagen i lagrådsremissen innebär att fler elektroniska handlingar kan få urkundsstatus och därmed utgöra brottsobjekt för förfalsknings- och sanningsbrotten i 14 och 15 kap. brottsbalken. Det kommer därmed att beträffande sådan brottslighet finnas behov av att i fler fall göra husrannsakan för att eftersöka information som finns lagrad elektroniskt. Frågor om beslag i it-miljö, förverkande och edition rörande elektroniska handlingar kan också aktualiseras. Behovet av att vidta utredningsåtgärder i elektronisk miljö är dock inte begränsat till förfalsknings- och sanningsbrotten, utan föreligger naturligtvis generellt vid brottsutredningar där elektronisk information kan vara av värde för utredningen. Trots att rättegångsbalkens regler om beslag och husrannsakan inte är uttryckligen anpassade till eller innehåller några särskilda regler för utredningsverksamhet i elektronisk miljö är det enligt gällande rätt möjligt att beslagta datorer och andra informationsbärare och genomöka dem i syfte att eftersöka information. Även beslut om förverkande och edition beträffande elektronisk information förekommer och har godtagits i rättspraxis.

De särskilda förutsättningar som gäller för information som förekommer i elektronisk form kan dock medföra vissa tillämpningsproblem under brottsutredningar. Vid beslag av informationsbärare, såsom datorer eller hårddiskar, uppkommer t.ex. frågor om tillämpningen av förbudet enligt 27 kap. 2 § rättegångsbalken mot att ta vissa skriftliga handlingar i beslag. Förbudet avser sådana handlingar som kan antas innehålla uppgifter som ett vittne med stöd av 35 kap. 5 § rättegångsbalken kan vägra att uttala sig om eller vissa meddelanden mellan närstående personer. Enligt ordalydelsen gäller beslagsförbudet endast skriftliga handlingar och meddelanden. Som *Rikspolisstyrelsen* har pekat på kan också det faktum att det inte anses finnas något originalexemplar i elektronisk miljö påverka möjligheten att säkerställa att ett beslag eller ett beslut om förverkande avser alla varianter av handlingen.

Frågan om beslagsförbudets tillämpning har behandlats av Förundersökningsutredningen, som har lämnat vissa förslag till förändringar i 27 kap. rättegångsbalken i sitt slutbetänkande (SOU 2011:45). Förslagen innebär bl.a. att det ska uppställas särskilda regler för hur genomsökningen av datorer och andra informationsbärare ska gå till när informationsbäraren kan antas innehålla uppgifter för vilka beslagsförbud gäller. I betänkandet föreslås också en reglering i fråga om kopiering av beslagtagna föremål. Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Även Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet kan i detta sammanhang vara av betydelse. Konventionen ställer vissa krav i straffprocessuellt hänseende när det gäller elektronisk information. Ett av huvudsyftena med konventionen är att få fram nationella processrättsliga bestämmelser som tillgodoser behoven av regler för att på ett effektivt sätt utreda och lagföra it-relaterade brott och andra brott som begås med hjälp av datorer samt för att ta tillvara bevisning i elektronisk form. Sverige har undertecknat konventionen men ännu inte tillträtt den. Vilka lagstiftningsåtgärder som krävs för att Sverige ska kunna tillträda kon-

ventionen utreds för närvarande av Utredningen om it-brottskonventionen (dir. 2011:98). Dessa frågor påverkas emellertid som antytts tidigare i mycket liten utsträckning av de förslag som lämnas i denna lagrådsremiss.

Det problem som *Rikspolisstyrelsen* tagit upp torde dessutom även förekomma utanför den elektroniska miljön, till exempel vid beslag av traditionella handlingar som kan misstänkas finnas i ett flertal kopior.

Mot denna bakgrund anser regeringen att det saknas skäl att inom ramen för detta lagstiftningsärende överväga eller föreslå en anpassning av reglerna om beslag och husrannsakan samt förverkande och edition till de särskilda förutsättningar som råder i it-miljön.

8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag och bedömning: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2013. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Utredningens bedömning: Utredningen har inte lämnat något förslag till datum för ikraftträdande. Utredningen har bedömt att några särskilda övergångsbestämmelser inte är nödvändiga.

Remissinstanserna har inte haft något att invända mot utredningens bedömning beträffande behovet av övergångsbestämmelser.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. Regeringen föreslår att detta sker den 1 juli 2013. Det krävs inga särskilda övergångsbestämmelser.

9 Ekonomiska konsekvenser

Regeringens bedömning: De föreslagna ändringarna leder inte till annat än begränsade kostnadsökningar. Dessa kan finansieras inom ramen för befintliga anslag.

Utredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har, med undantag av *Åklagarmyndigheten*, antingen inte kommenterat utredningens bedömning eller godtagit den. *Åklagarmyndigheten* har anfört att förslagen innebär en utvidgning av det kriminaliserade området, vilket sannolikt leder till fler anmälningar och utredningar av komplicerad karaktär. Vidare tillkommer kostnader för kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte på juridikområdet.

Regeringens bedömning: Ändringarna innebär att det straffbara området enligt bestämmelserna i 14 och 15 kap. brottsbalken i viss utsträckning vidgas, främst genom att urkundsbegreppet utvidgas. Regeringens förslag är dock inte lika långtgående som utredningens förslag, som också innehåller kriminalisering av vissa förfaranden med handlingar

som inte utgör urkunder. Utvidgningen kan medföra ökade kostnader för Polisen, åklagare, domstolarna och Kriminalvården. Regeringen gör bedömningen att kostnadsökningarna kommer att bli marginella. De ska finansieras inom myndigheternas befintliga anslag. Samtidigt bör man också kunna förvänta sig besparingar med anledning av reformen genom att myndigheter till följd av ett tydligare regelverk för straffansvaret för elektroniska handlingar i större utsträckning kan komma att övergå till elektronisk hantering av t.ex. olika ansökningar.

10 Författningskommentar

10.1 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

14 kap. Om förfalskningsbrott

1 § Den som *obehörigen*, genom att *skriva eller på liknande sätt ange en annan persons namn eller på annat sätt*, framställer en falsk urkund eller ändrar eller *fyller ut en äkta urkund, döms*, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för urkundsförfalskning till fängelse i högst två år.

Med urkund avses

1. *en handling som upprättats till bevis eller annars är av betydelse som bevis och som har en utställarangivelse och originalkaraktär,*

2. *en elektronisk handling som upprättats till bevis eller annars är av betydelse som bevis och som har en utställarangivelse som kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt, och*

3. *ett märke som ställts ut till bevis om en persons identitet eller om en viss rättighet eller prestation och som har originalkaraktär (bevismärke).*

I paragrafen föreskrivs straffansvar för urkundsförfalskning (första stycket) och anges vad som avses med begreppet urkund (andra stycket). Paragrafen har ändrats såväl i sak som språkligt och redaktionellt. Övervägandena finns i avsnitt 5.1 och 5.2.

Ändringarna i andra stycket innebär bl.a. att urkundsbegreppet fått en teknikneutral och betydligt mer allmängiltig utformning. Det bör dock i detta sammanhang påpekas att motiven till den äldre lydelsen av urkundsbegreppet i flera hänseenden har fortsatt betydelse och kan tjäna som vägledning också för tillämpningen av det nya urkundsbegreppet. Detsamma gäller den rättspraxis som utbildats i anslutning till bestämmelsen. Det gäller särskilt vilka typer av handlingar som anses utgöra urkunder och innebörden av kravet på föreställningsinnehåll.

Första stycket

I första stycket föreskrivs att för urkundsförfalskning döms den som *obehörigen* genom att skriva eller på liknande sätt ange en annan persons namn eller på annat sätt framställer en falsk urkund, eller ändrar eller fyller ut en äkta urkund. Liksom tidigare består alltså straffansvaret i att framställa en falsk urkund eller att ändra eller fylla ut en äkta urkund. Dessutom gäller alltså att förfalskningsåtgärden ska innebära fara i bevishänseende. Straffansvaret har dock vidgats genom att urkundsbe-

greppet i andra stycket uttryckligen har utvidgats till vissa elektroniska handlingar. Till följd av den utvidgningen har förfalskningsåtgärden att skriva en annan persons namn kompletterats med ”eller på liknande sätt ange” annans namn för att uttryckligen täcka det handlingssätt som består i att förse en handling med en annan persons elektroniska signatur. Att skriva eller på liknande sätt ange en annan persons namn innefattar att det kan vara fråga om antingen en verklig eller en diktad, påhittad, person. Det behöver därför inte, som tidigare, anges uttryckligen i lagtexten. I moderniseringssyfte har vidare den tidigare angivna förfalskningsåtgärden att falskeligen förskaffa sig annans underskrift slopats. Liksom i tidigare lydelse omfattas den åtgärden av ”på annat sätt framställer” en falsk urkund. Numera anges dessutom att förfalskningsåtgärden ska vidtas obehörigen för att det tydligt ska framgå att straffansvar är uteslutet om åtgärden utförs av någon som är behörig att utföra den för utställarens räkning. Som en följd av det har det tidigare använda ordet falskeligen i anslutning till ”ändrar eller fyller ut en äkta urkund” tagits bort såsom överflödigt. Därutöver har vissa ytterligare språkliga ändringar gjorts. Straffet är fortfarande fängelse i högst två år.

Av 5 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott följer att om någon begår brott enligt förevarande paragraf eller försök till sådant brott med uppsåt att främja terroristbrott ska detta beaktas som en försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet.

Andra stycket

I andra stycket anges i tre nya punkter vad som avses med urkund. Urkundsbegreppet har förtydligats vad gäller pappershandlingar och andra traditionella handlingar och bevismärken samt uttryckligen utvidgats till vissa elektroniska handlingar. Traditionella handlingar regleras i första punkten, elektroniska handlingar i andra punkten och bevismärken i tredje punkten. Dessutom har moderniseringar gjorts, innebärande bl.a. att exemplifieringen i bestämmelsens tidigare lydelse av handlingar som utgör urkunder – protokoll, kontrakt, skuldebrev och intyg – har utmönstrats. Naturligtvis är dock sådana handlingar även fortsättningsvis exempel på vad som kan utgöra en urkund.

Av *första punkten* följer att med urkund avses en handling som upprättats till bevis eller annars är av betydelse som bevis och som har en utställarangivelse och originalkaraktär. Kravet på bevisbetydelse är detsamma som tidigare. Att handlingen ska förmedla ett föreställningsinnehåll som kan avläsas eller avlyssnas är naturligtvis ett krav, men har inte ansetts nödvändigt att ange uttryckligen. Däremot har i förtydligande syfte angetts att handlingen ska ha en utställarangivelse och originalkaraktär. Kravet på utställarangivelse innebär att det ska framgå av handlingen direkt eller indirekt vem som är utställare av den. Kravet på originalkaraktär innebär att handlingen ska vara eller i vart fall ha karaktären av ett original, dvs. framstå som en originalhandling. Äkthetsprövningen ska relatera till handlingen med sitt föreställningsinnehåll och utgör en mänsklig angelägenhet. Exempel på en urkund utgör en unik pappershandling som utställaren undertecknat med sitt namn.

Av *andra punkten* följer att med urkund avses en elektronisk handling som upprättats till bevis eller annars är av betydelse som bevis och som har en utställarangivelse som kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt. Kravet på bevisbetydelse motsvarar kravet i första punkten. Ett uttryckligt krav i lagtexten på att handlingen ska förmedla ett föreställningsinnehåll har inte heller under denna punkt ansetts nödvändigt. Liksom beträffande första punkten är det dock ett underförstått krav för att handlingen ska ha urkundsstatus.

Det är den elektroniska handlingen i sin lagrade form som avses. Termen elektronisk ska förstås i en allmän mening som omfattar lagrad och elektroniskt bearbetad information. Informationen i dess lagrade form måste för att kunna uppfattas av människan bearbetas och presenteras med hjälp av elektronisk apparatur. Informationen kan vara lagrad i elektronisk form, t.ex. i form av magnetiska laddningar på en skiva som är avsedda att avläsas omedelbart i elektronisk form. Den kan också vara lagrad i en form som är avsedd för optisk läsning men där den optiskt inlästa signalen bearbetas av elektronisk apparatur innan den framställs i en form som kan uppfattas. Som ett exempel på det senare kan nämnas sådana streckkoder som bl.a. identitetshandlingar förses med. Vilka tekniska metoder som används för lagring och presentation av informationen saknar betydelse. Termen ska kunna fånga in även framtida nya sådana metoder.

Den elektroniska handlingen ska vidare ha en utställarangivelse som kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt. Någon särskild teknisk eller administrativ lösning krävs inte. Avgörande är i stället om utställarangivelsen når upp till en viss nivå av tillförlitlighet. Utställarangivelsen ska vara sådan att den typiskt sett förtjänar tilltro och dessutom vara av sådant slag att den typiskt sett faktiskt kan härledas till en viss utställare. Den ska alltså ha en inte obetydlig grad av säkerhet. Det är utställarangivelsen avseende handlingen i dess lagrade form som ska kunna kontrolleras.

Exempel på en sådan utställarangivelse utgör en elektronisk underskrift som uppfyller kraven på kvalificerad elektronisk signatur eller avancerad elektronisk signatur enligt lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer. En sådan utställarangivelse är knuten till en fysisk person och används t.ex. för handlingar som ges in till myndigheter och för handlingar mellan banker och bankkunder.

Exempel på utställarangivelser som inte kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt är ett namn i ett ordbehandlingsdokument, ett namn i ett ordnärt e-postmeddelande och en adressangivelse i ett e-postmeddelandes avsändarfält. Bedömningen av om en utställarangivelse kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt, t.ex. i fråga om e-postmeddelanden, kan emellertid komma att förändras med utvecklingen av informationstekniken.

Av *tredje punkten* följer att med urkund avses även ett märke som ställs ut till bevis om en viss persons identitet eller om en viss rättighet eller prestation och som har originalkaraktär (bevismärke). Att märket, liksom tidigare, ska vara en avsiktsurkund, som förmedlar ett inte alltför obetydligt föreställningsinnehåll, har betonats genom kravet på att det ska vara fråga om ”bevis om en persons identitet eller om en viss rättighet eller prestation”. För att klargöra att märket ska ha en utställare har också angetts att märket ska ha ”ställts ut” till bevis. I förtydligande syfte

har dessutom angetts att märket ska ha originalkaraktär. Detta krav ska förstås på samma sätt som i första punkten. I tidigare lydelse angivna exempel på bevismärken – legitimationskort och biljett – har utmönstrats i moderniseringssyfte. Sådana märken är alltså även fortsättningsvis exempel på vad som kan anses utgöra en urkund. Elektroniska motsvarigheter till bevismärken omfattas inte av förevarande punkt men kan omfattas av andra punkten.

2 § Är brott som *avses* i 1 § att anse som ringa, *döms* för förvanskning av urkund till böter eller fängelse i högst sex månader.

Vid bedömande av om brottet är ringa *ska det* särskilt beaktas om urkunden är av mindre vikt eller om gärningen *har begåtts* för att hjälpa någon till hans *eller hennes* rätt.

I paragrafen föreskrivs straffansvar för ringa fall av urkundsförfalskning, förvanskning av urkund. Innebörden av begreppet urkund i denna paragraf är densamma som i 1 § andra stycket, som förtydligats och uttryckligen utvidgats till vissa elektroniska handlingar. Paragrafen har moderniserats. Som en följd av detta har i *andra stycket* slopats den exemplifiering av urkunder av mindre vikt som fanns i bestämmelsens tidigare lydelse. Vid avgörande av om brottet är ringa ska en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet göras. Ändringarna behandlas i avsnitt 5.3.

3 § Är brott som *avses* i 1 § att anse som grovt, *döms* för grov urkundsförfalskning till fängelse i lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömande *av om* brottet är grovt *ska det* särskilt beaktas om förfalskningen avsett *en* myndighets arkivhandling av vikt eller *en* urkund som är särskilt betydelsefull i den allmänna omsättningen eller om gärningen *annars varit* av särskilt farlig art.

I paragrafen föreskrivs straffansvar för grov urkundsförfalskning. Innebörden av begreppet urkund i denna paragraf är densamma som i 1 § andra stycket, som förtydligats och uttryckligen utvidgats till vissa elektroniska handlingar. Paragrafen har moderniserats. Som en följd av detta har i *andra stycket* slopats den exemplifiering som fanns i bestämmelsens tidigare lydelse av urkunder som är särskilt betydelsefulla i den allmänna omsättningen. Vid avgörande av om brottet är grovt ska en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet göras. Ändringarna behandlas i avsnitt 5.3.

Av 5 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott följer att om någon begår brott enligt förevarande paragraf eller försök till sådant brott med uppsåt att främja terroristbrott ska detta beaktas som en försvårande omständighet vid bedömningen av straffvärdet.

4 § Den som *utan att vid tillfället ha rätt till det* förstör, gör obrukbar eller *döljer en* urkund, *döms*, om åtgärden innebär fara i bevishänseende och brottet *inte* är att anse som bokföringsbrott, för hindrande av urkunds bevisfunktion till fängelse i högst två år.

Är brottet ringa, *döms* till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, *döms* till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

I paragrafen föreskrivs straffansvar för hindrande av urkunds bevisfunktion. Innebörden av begreppet urkund i denna paragraf är densamma som i 1 § andra stycket, som förtydligats och uttryckligen utvidgats till vissa elektroniska handlingar. Paragrafen har moderniserats språkligt och fått en ny styckeindelning. I *första stycket* har brottsbeteckningen ändrats från *undertryckande av urkund* till *hindrande av urkunds bevisfunktion*. I *andra stycket* anges nu den särskilda straffskala för ringa brott som tidigare ingick i första stycket. I *tredje stycket*, som är nytt, återfinns nu den särskilda straffskala för grovt brott som tidigare fanns i andra stycket. Ändringarna i paragrafen behandlas i avsnitt 5.4.

5 § Den som olovligen anbringrar eller annars förfalskar någon annans namnteckning eller signatur på ett alster av konst eller brukskonst eller på annat sådant verk och därigenom ger sken av att den personen angett sig vara upphovsman till verket döms för signaturförfalskning till fängelse i högst två år.

Är brottet ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Paragrafen har moderniserats språkligt och fått en ny styckeindelning. I *andra stycket* anges nu den särskilda straffskala för ringa brott som tidigare ingick i första stycket. I *tredje stycket*, som är nytt, återfinns nu den särskilda straffskala för grovt brott som tidigare fanns i andra stycket.

6 § Den som eftergör eller på annat sätt förfalskar sedel eller mynt som gäller i Sverige eller utomlands eller som har beslutats för utgivning men ännu inte är gällande döms för penningförfalskning till fängelse i högst fyra år.

Är brottet ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i lägst två och högst åtta år.

Paragrafen har moderniserats språkligt och fått en ny styckeindelning. I *första stycket* återfinns nu hela brottsbeskrivningen, dvs. även den specialreglering av ansvaret för beslutade men ännu inte gällande sedlar eller mynt som tidigare fanns i andra stycket. I *andra stycket* återfinns nu i stället den särskilda straffskala för ringa brott som tidigare ingick i första stycket. *Tredje stycket* har endast moderniserats språkligt och innehåller liksom tidigare straffskalan för grovt brott.

7 § Den som anskaffar, lämnar, tar emot, förvarar, transporterar eller tar annan liknande befattning med falsk sedel eller falskt mynt som avses i 6 §, med uppsåt att det förfalskade ska prånglas ut, döms för olovlig befattning med falska pengar till fängelse i högst två år.

Är brottet ringa, döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Paragrafen har omnumrerats, moderniserats språkligt och fått en ny styckeindelning. I *andra stycket* anges nu den särskilda straffskala för ringa brott som tidigare ingick i första stycket. I *tredje stycket*, som är nytt, återfinns nu den särskilda straffskala för grovt brott som tidigare fanns i andra stycket.

8 § Den som eftergör gällande frimärke, beläggningsstämpel eller annat offentligt eller för allmänheten avsett svenskt eller utländskt värdemärke eller offentligt svensk eller utländsk kontrollmärkning på mått, vikt, vara, handling eller annat,

eller anbringas falskt sådant märke eller *obehörigen anbringas* äkta märke eller *annars* förfalskar sådant märke eller det märkta, *döms*, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för märkesförfalskning till fängelse i högst två år.

Är brottet ringa, *döms* till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, *döms* till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år.

Paragrafen har omnummerats, ändrats språkligt och fått en ny styckeindelning. I *första stycket* har ”falskeligen” i anslutning till ”anbringas äkta märke” ersatts av ”obehörigen”, jfr under 1 §. I *andra stycket* anges nu den särskilda straffskala för ringa brott som tidigare ingick i första stycket. I *tredje stycket*, som är nytt, återfinns nu den särskilda straffskala för grovt brott som tidigare fanns i andra stycket.

9 § Den som *obehörigen anbringas* ett märke eller annat föremål som kan *förväxlas med* gällande gränsmärke, vattenmärke, fixpunkt eller annat märke för plan- eller höjdmätning eller flyttar, *tar bort*, skadar eller förstör *ett* sådant märke *döms*, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för förfalskning av fast märke till fängelse i högst fyra år.

Är brottet ringa, *döms* till böter eller fängelse i högst sex månader.

Paragrafen har omnummerats, ändrats språkligt och fått en ny styckeindelning. I *första stycket* har ”falskeligen” ersatts av ”obehörigen”, jfr under 1 §. I *andra stycket*, som är nytt, anges nu den särskilda straffskala för ringa brott som tidigare ingick i första stycket.

10 § Den som åberopar falsk urkund, *bjuder ut* eller *saluför* verk med falsk signatur, *prånglar ut* falsk sedel eller falskt mynt, *använder* falskt värde- eller kontrollmärke, åberopar falskt fast märke eller *annars brukar* något som förfalskats på *ett* sätt som *anges i detta kapitel*, *döms*, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för brukande av det förfalskade *som om han eller hon själv hade gjort* förfalskningen.

Paragrafen har omnummerats och ändrats språkligt. Innebörden av begreppet urkund i denna paragraf är densamma som i 1 § andra stycket.

11 § Den som i annat fall än *som avses i 10 §* bland allmänheten sprider något som lätt kan förväxlas med gällande *sedel*, mynt eller offentligt värdemärke *döms* för olaga spridande av efterbildning till böter.

Paragrafen har omnummerats och ändrats språkligt. Till följd av omnumreringen har den tidigare hänvisningen till 9 § bytts mot en hänvisning till 10 §,

12 § Om någon har *gjort sig skyldig till brott som avses i detta kapitel men* frivilligt och innan avsevärd olägenhet uppkommit *har* avvärjt den fara i bevishänseende som gärningen innebar, *får han eller hon* dömas till lindrigare straff än *vad som föreskrivs* för gärningen. Var faran ringa och *föreskrivs det inte strängare* straff än fängelse i sex månader för gärningen, *ska han eller hon inte* dömas till ansvar.

Paragrafen har omnummerats och ändrats språkligt.

13 § För försök eller förberedelse till urkundsförfalskning, grov urkundsförfalskning, *hindrande av urkunds bevisfunktion*, signaturförfalskning,

penningförfalskning, märkesförfalskning, förfalskning av fast märke eller brukande av vad som förfalskats och för underlåtenhet att avslöja penningförfalskning döms *det* till ansvar enligt *vad som föreskrivs* i 23 kap. Detsamma gäller försök till olovlig befatning med falska pengar som består i försök till anskaffande eller mottagande av det förfalskade. Skulle brottet, om det fullbordats, ha varit att anse som ringa, *ska det dock inte medföra* ansvar.

En följdändring har gjorts i paragrafen med anledning av att brottsrubriceringen i 4 § har ändrats till hindrande av urkunds bevisfunktion. Paragrafen har även omnummerats och ändrats språkligt.

15 kap. Om mened, falskt åtal och annan osann utsaga

10 § *Den som på annat sätt än muntligen lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen, när uppgiften enligt lag eller annan författning lämnas på heder och samvete eller under annan liknande försäkran, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för osann försäkran till böter eller fängelse i högst sex månader.*

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst två år.

Den som begår gärningen av grov oaktsamhet döms för vårdslös försäkran till böter eller fängelse i högst sex månader.

Paragrafen, som behandlar straffansvar för osann och vårdslös försäkran, har ändrats såväl i sak som språkligt. Vidare har paragrafen fått en ny styckeindelning. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

I *första stycket* anges beträffande sättet att lämna uppgift att det ska ske ”på annat sätt än muntligen”. Uttrycket ersätter ett tidigare krav på att uppgiften skulle lämnas i en ”skriftlig utsaga”. Så länge uppgiften inte lämnas muntligen är det inte avgörande på vilket sätt den lämnas. En konsekvens blir att även oriktiga uppgifter som lämnas i elektronisk form uttryckligen omfattas av straffansvaret under förutsättning att de lämnas på heder och samvete eller under annan liknande försäkran. Däremot har uppgiftslämnande under ”edlig förpliktelse” tagits bort från paragrafens tillämpningsområde. I den mån det förekommer i författning att någon är skyldig att under ed bekräfta riktigheten av innehållet i t.ex. en skriftlig handling avser skyldigheten uteslutande att göra detta vid domstols eller annan myndighets sammanträde, se t.ex. 6 kap. 3 § konkurslagen. Den som under sådana omständigheter lämnar osanna uppgifter eller förtiger sanningen kan dömas för mened (15 kap. 1 § brottsbalken).

I *andra stycket* finns nu den särskilda straffskala för grovt brott som tidigare ingick i första stycket. I *tredje stycket*, som är nytt, regleras straffansvaret för vårdslös försäkran. Tidigare fanns den bestämmelsen i andra stycket. I lagtexten har endast språkliga ändringar gjorts. Tillämpningsområdet för bestämmelsen har emellertid förändrats till följd av ändringarna i första stycket.

11 § *Den som lämnar osann uppgift i ett intyg eller en annan urkund om vem han eller hon är eller om annat än egna angelägenheter eller upprättat en urkund för skens skull rörande rättshandling döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för osant intygande till böter eller fängelse i högst sex månader.*

Är brottet med hänsyn till att det innefattar missbruk av tjänsteställning eller annars att anse som grovt, döms till fängelse i högst två år.

Den som åberopar eller på annat sätt använder en osann urkund som avses i första stycket döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för brukande av osann urkund till samma straff som anges i första eller andra stycket.

Paragrafen har ändrats språkligt och fått en ny styckeindelning. Övervägandena finns i avsnitt 6.4. Innebörden av begreppet urkund i paragrafens första och tredje stycken är densamma som i 14 kap. 1 § andra stycket. Det innebär att paragrafens tillämpningsområde har utvidgats i samma mån som urkundsbegreppet. Bestämmelsen är alltså tillämplig på handlingar i elektronisk miljö, förutsatt att de är urkunder. I andra stycket finns nu den särskilda straffskala för grovt brott som tidigare ingick i första stycket. Tredje stycket, som är nytt, innehåller den brottsbeskrivning för brukande av osann urkund som tidigare fanns i andra stycket. Stycket har moderniserats språkligt och anpassats till den nya styckeindelningen.

12 § Den som sanningslöst åberopar pass, betyg, identitetshandling eller annan sådan för enskild person utställd urkund såsom gällande för sig eller annan person eller lämnar ut sådan urkund för att missbrukas på det sättet döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för missbruk av urkund till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst två år.

Den som sanningslöst påstår att en handling är en riktig kopia av en viss urkund döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för missbruk av handling till samma straff som anges i första eller andra stycket.

Paragrafen har ändrats såväl i sak som språkligt samt fått styckeindelning. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Första stycket behandlar det som tidigare var det första ledet i brottsbeskrivningen om missbruk av urkund, dvs. att sanningslöst åberopa bl.a. annans pass eller att lämna ut en urkund av den typen för sådant missbruk. Till följd av ändringen av urkundsbegreppet i 14 kap. 1 § andra stycket kan bestämmelsen bli tillämplig på fler handlingar i elektronisk miljö. Efter omständigheterna kan exempelvis även e-legitimationer, elektroniskt utfärdade och lagrade betyg eller personliga inträdesbiljetter, liksom traditionella handlingar av detta slag, utgöra brottsobjekt enligt bestämmelsen under förutsättning att de uppfyller kraven som ställs upp för att elektroniska handlingar ska anses utgöra urkunder. Straffansvar för missbruk av urkund kan under sådana omständigheter komma i fråga om någon oriktigt anger att någon annans elektroniskt utställda personliga biljett eller betyg avser honom eller henne. Bestämmelsen är dock inte avsedd att tillämpas om gärningen kan bestraffas som urkundsförfalskning bestående t.ex. i att obehörigen skriva annan persons namn. Som exempel på ytterligare brottsobjekt har ”identitetshandling” lagts till. På detta sätt tydliggörs att bestämmelsen tar sikte på urkunder vars syfte är att identifiera eller ange egenskaper hos någon.

Andra stycket är nytt och innehåller nu den särskilda straffskala för grovt brott som tidigare ingick i den inte styckeindelade bestämmelsen. Liksom tidigare anges inte några exempel på omständigheter som kan kvalificera brottet som grovt. En bedömning av samtliga relevanta omständigheter ska därför göras. Det är alltså möjligt att bedöma missbruk av ett pass eller en annan handling som räknas upp i första stycket an-

tingen som ett brott av normalgraden eller ett grovt brott, beroende på omständigheterna. Det faktum att ett pass eller en identitetshandling använts för sitt huvudsakliga ändamål, dvs. för att styrka behörigheten att till exempel resa mellan olika länder, hindrar inte att brottet bedöms som grovt om omständigheterna i övrigt ger anledning till det.

Tredje stycket, som också är nytt, behandlar det handlingssätt som tidigare utgjorde ett andra led i brottsbeskrivningen för missbruk av urkund, dvs. att sanningslöst utge en handling för riktig kopia av viss urkund. För att tydliggöra att vad som missbrukas är en handling som för egen del saknar urkundsstatus har brottsbeteckningen ändrats till *missbruk av handling*. Vidare har uppräknings- och tillvägagångssätt för att tillverka kopior tagits bort. Till följd av det utvidgade urkundsbegreppet i 14 kap. 1 § andra stycket brottsbalken är bestämmelsen tillämplig när den urkund som påstås återges har elektronisk form. Även kopior som föreligger i elektronisk form omfattas av bestämmelsen. Exempelvis kan en traditionell urkund skannas in och bevaras i elektronisk form.

Exemplifieringen av sättet för att framställa kopior har tagits bort för att uppnå en teknikneutral reglering som inte hindrar tillämpning om nya sätt att framställa kopior utvecklas. Liksom tidigare gäller dock att det ska vara fråga om en handling som ser ut som en riktig kopia och där utseendet antyder att det finns ett original. För att en elektronisk version ska kunna sägas utgöra en kopia av en urkund bör krävas att den återger urkundens hela utseende. Den bör alltså vara jämförbar med en fotokopia av en urkund av traditionellt slag. Däremot bör den elektroniska handlingen inte anses som en kopia av en urkund om endast urkundens innehåll återges helt eller delvis. Detta fall där endast innehållet återges kan närmast jämföras med avskrifter av traditionella urkunder, vilka får straffrättsligt skydd först när de vidimeras. Dessutom kvarstår den begränsningen av straffansvaret att gärningen ska ha inneburit fara i bevishänseende.

13 § *Den som förnekar sin underskrift på en urkund eller sin utställarangivelse avseende en urkund, när angivelsen är sådan att den kan likställas med en underskrift, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för förnekande av underskrift till böter eller fängelse i högst sex månader.*

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst två år.

Paragrafen, som behandlar straffansvar för förnekande av underskrift, har ändrats såväl i sak som språkligt samt styckeindelats. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Som angetts i avsnitt 6.3 är behovet av skydd för elektroniska urkunders funktion som bevismedel lika stort som för traditionella urkunder. Straffansvaret för förnekande av underskrift i *första stycket* har därför utvidgats till att även omfatta sådana utställarangivelser i elektronisk miljö som kan likställas med en underskrift på en traditionell urkund. I elektronisk miljö kan underskriften finnas i en fristående handling som kan knytas till den handling som ska bekräftas. Skillnaden mot vad som gäller för traditionella handlingar uttrycks i lagtexten genom att utställarangivelsen i dessa fall ska *avse* urkunden. Som exempel på elektroniska motsvarigheter till traditionella underskrifter kan nämnas fall där en handling i elektronisk miljö är försedd med en sådan avancerad

elektronisk signatur som avses i 2 § lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer. För det fall kravet på kontrollerbar utställare i 14 kap. 1 § andra stycket brottsbalken i och för sig är uppfyllt, men där utställarangivelsen inte är sådan att den kan likställas med en underskrift är förutsättningarna enligt bestämmelsen inte uppfyllda. Vid bedömningen av om en utställarangivelse kan likställas med en underskrift får de funktioner som en underskrift anses ha tjäna som vägledning. Normalt anses en underskrift innebära att undertecknaren utfärdar en garanti för att handlingen är äkta. Den får också ofta anses betyda att utställaren tänkt sig för, förstått innebörden av handlingen och menat sig bli bunden av den.

I *andra stycket*, som är nytt, finns nu den särskilda straffskala för grovt brott som tidigare ingick i den inte styckeindelade bestämmelsen.

14 § Om någon har gjort sig skyldig till brott som avses i detta kapitel men frivilligt och innan avsevärd olägenhet uppkommit har rättat felet eller på annat sätt avvärjt fara för vidare olägenhet, får han eller hon dömas till lindrigare straff än vad som föreskrivs för gärningen. Var faran ringa och föreskrivs det inte strängare straff än fängelse i sex månader för gärningen, ska han eller hon inte dömas till ansvar.

Paragrafen har moderniserats språkligt.

15 § För förberedelse till mened eller stämpling till mened som innebär att någon söker anstifta sådan gärning och för försök till bevisförvanskning döms det till ansvar enligt vad som föreskrivs i 23 kap. Skulle brottet, om det fullbordats, ha varit att anse som ringa, ska det dock inte medföra ansvar.

Paragrafen har moderniserats språkligt.

10.2 Förslaget till lag om ändring i jordabalken

19 kap. Handläggning av inskrivningsärenden m.m.

11 a § Om en ansökan om inskrivning ges in i form av ett elektroniskt dokument, får en fångeshandling eller annan handling som avses i 20 kap. 6 § 1, 21 kap. 2 § första stycket 1 eller 23 kap. 2 § första stycket 1 eller en handling som avses i 7 kap. 5 § fjärde stycket äktenskapsbalken eller 23 § andra stycket sambolagen (2003:376) ges in elektroniskt enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela.

Om en fångeshandling eller annan handling som avses i första stycket ges in elektroniskt, ska den elektroniska handlingens överensstämmelse med originalet vara bestyrkt enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela.

I paragrafen har den ändringen gjorts att det tidigare tredje stycket, som innehöll en straffbestämmelse med ansvar för den som oriktigt intygar att en elektronisk handling överensstämmer med originalet, har upphävts. Genom utvidgningen av brottsbalkens urkundsbegrepp och de ändringar som gjorts i balkens bestämmelse om osann och vårdslös försäkran finns inte längre något behov av straffrättsliga särregleringar för elektroniskt ingivna uppgifter. Straffansvaret för oriktig information i elektronisk

miljö ska i stället bedömas utifrån de generella reglerna i brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

39 a § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet orsakar ren förmögenhetsskada ska ersätta skadan, om skadan orsakas genom

1. sådant osant intygande enligt 15 kap. 11 § brottsbalken som består i att en elektronisk handling som avses i 11 a § oriktigt anges överensstämma med originalet, eller

2. oriktig uppgift om behörighet att företräda någon annan i ett inskrivningsärende.

Om skadan vållas i tjänsten av en arbetstagare, ska skadan ersättas av arbetsgivaren.

I paragrafen har den följdändringen gjorts att den tidigare hänvisningen i punkten 1 till det numera upphävda tredje stycket i 11 a § ersatts med en hänvisning till brottsbalkens bestämmelse om osant intygande.

10.3 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

115 kap. Straffbestämmelser

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om arbetsgivare och uppdragsgivare m.fl. i 3 och 4 §§.

I kapitlet har den ändringen gjorts att 2 §, som innehöll en straffbestämmelse om osann och vårdslös försäkran avseende elektronisk information, har upphävts och rubriken närmast före den paragrafen utgått. Vidare har 1 § ändrats på så sätt att en tidigare hänvisning till den nu upphävda 2 § tagits bort. Genom utvidgningen av brottsbalkens urkundsbegrepp och de ändringar som gjorts i balkens bestämmelse om osann och vårdslös försäkran finns inte längre något behov av straffrättsliga särregleringar för elektroniskt ingivna uppgifter. Straffansvaret för oriktig information i elektronisk miljö ska i stället bedömas utifrån de generella reglerna i brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

10.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1967:531) om tryggande av pensionsutfästelse m.m.

Ändringen innebär att 37 §, som innehöll en straffbestämmelse om oriktigt intygande att en elektronisk handling överensstämmer med originalet, och rubriken närmast intill den paragrafen har upphävts. Genom utvidgningen av brottsbalkens urkundsbegrepp och de ändringar som gjorts i balkens bestämmelse om osann och vårdslös försäkran finns inte längre något behov av straffrättsliga särregleringar för elektroniskt ingivna uppgifter. Straffansvaret för oriktig information i elektronisk miljö ska i stället bedömas utifrån de generella reglerna i brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

10.5 Förslaget till lag om ändring i handelsregisterlagen (1974:157)

Ändringen innebär att 23 §, som innehöll en straffbestämmelse om osant intygande och osann respektive vårdslös försäkran avseende elektroniskt ingiven information, har upphävts. Genom utvidgningen av brottsbalkens urkundsbegrepp och de ändringar som gjorts i balkens bestämmelse om osann och vårdslös försäkran finns inte längre något behov av straffrättsliga särregleringar för elektroniskt ingivna uppgifter. Straffansvaret för oriktig information i elektronisk miljö ska i stället bedömas utifrån de generella reglerna i brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

10.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1975:417) om sambruksföreningar

20 § Bestämmelserna i 16 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller i tillämpliga delar i fråga om sambruksföreningar. Hänvisningarna i 16 kap. 1 § till 3 kap. 6 § och 14 kap. 3 § ska därvid avse 8 § respektive 18 § fjärde stycket denna lag.

Paragrafen har ändrats på så sätt att den tidigare sista meningen, som genom en hänvisning till 16 kap. 1 a § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar bestraffade osant intygande och osann respektive vårdslös försäkran avseende elektronisk information, har utgått. Genom utvidgningen av brottsbalkens urkundsbegrepp och de ändringar som gjorts i balkens bestämmelse om osann och vårdslös försäkran finns inte längre något behov av straffrättsliga särregleringar för elektroniskt ingivna uppgifter. Straffansvaret för oriktig information i elektronisk miljö bedöms i stället utifrån de generella reglerna i brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

10.7 Förslaget till lag om ändring i sparbankslagen (1987:619)

Ändringen innebär att 12 kap., som innehöll en straffbestämmelse om osant intygande och osann respektive vårdslös försäkran avseende elektroniskt ingiven information, har upphävts. Genom utvidgningen av brottsbalkens urkundsbegrepp och de ändringar som gjorts i balkens bestämmelse om osann och vårdslös försäkran finns inte längre något behov av straffrättsliga särregleringar för elektroniskt ingivna uppgifter. Straffansvaret för oriktig information i elektronisk miljö ska i stället bedömas utifrån de generella reglerna i brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

10.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar

Ändringen innebär att 16 kap. 1 a §, som innehöll en straffbestämmelse om osant intygande och osann respektive vårdslös försäkran avseende elektroniskt ingiven information, har upphävts. Genom utvidgningen av brottsbalkens urkundsbegrepp och de ändringar som gjorts i balkens bestämmelse om osann och vårdslös försäkran finns inte längre något behov av straffrättsliga särregleringar för elektroniskt ingivna uppgifter. Straffansvaret för oriktig information i elektronisk miljö ska i stället bedömas utifrån de generella reglerna i brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

10.9 Förslaget till lag om ändring bostadsrättslagen (1991:614)

10 kap. Skadestånd, straff och vite m.m.

2 § Bestämmelserna om straff och vite i 16 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar utom 1 § andra stycket 1 gäller i tillämpliga delar i fråga om bostadsrättsföreningar.

Paragrafen har ändrats på så sätt att den tidigare sista meningen, som genom en hänvisning till 16 kap. 1 a § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar bestraffade osant intygande och osann respektive vårdslös försäkran avseende elektronisk information, har utgått. Genom utvidgningen av brottsbalkens urkundsbegrepp och de ändringar som gjorts i balkens bestämmelse om osann och vårdslös försäkran finns inte längre något behov av straffrättsliga särregleringar för elektroniskt ingivna uppgifter. Straffansvaret för oriktig information i elektronisk miljö ska i stället bedömas utifrån de generella reglerna i brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

10.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.

Ändringen innebär att 29 a §, som innehöll en straffbestämmelse om osant intygande och osann respektive vårdslös försäkran avseende elektroniskt ingiven information, har upphävts. Genom utvidgningen av brottsbalkens urkundsbegrepp och de ändringar som gjorts i balkens bestämmelse om osann och vårdslös försäkran finns inte längre något behov av straffrättsliga särregleringar för elektroniskt ingivna uppgifter. Straffansvaret för oriktig information i elektronisk miljö ska i stället bedömas utifrån de generella reglerna i brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

10.11 Förslaget till lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220)

Ändringen innebär att 9 kap. 12 §, som innehöll en straffbestämmelse om osant intygande avseende elektroniskt ingiven information, har upphävts samt att rubriken närmast före paragrafen utgått. Genom utvidgningen av brottsbalkens urkundsbegrepp och de ändringar som gjorts i balkens bestämmelse om osann och vårdslös försäkran finns inte längre något behov av straffrättsliga särregleringar för elektroniskt ingivna uppgifter. Straffansvaret för oriktig information i elektronisk miljö ska i stället bedömas utifrån de generella reglerna i brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

10.12 Förslaget till lag om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554)

Ändringarna innebär för det första att 8 kap. 3 b §, som innehöll en straffbestämmelse om osant intygande avseende elektroniskt ingiven information, har upphävts. Genom utvidgningen av brottsbalkens urkundsbegrepp och de ändringar som gjorts i balkens bestämmelse om osann och vårdslös försäkran finns inte längre något behov av straffrättsliga särregleringar för elektroniskt ingivna uppgifter. Straffansvaret för oriktig information i elektronisk miljö ska i stället bedömas utifrån de generella reglerna i brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

Vidare har i 7 kap. 2 § och 9 kap. 2 § den följdändringen gjorts att hänvisningen till den numera upphävda 8 kap. 3 b § tagits bort. Slutligen har vissa enbart språkliga ändringar gjorts i 7 kap. 2 §.

10.13 Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag

Ändringen innebär att 8 kap. 5 b §, som innehöll en straffbestämmelse om osant intygande avseende elektroniskt ingiven information, har upphävts. Genom utvidgningen av brottsbalkens urkundsbegrepp och de ändringar som gjorts i balkens bestämmelse om osann och vårdslös försäkran finns inte längre något behov av straffrättsliga särregleringar för elektroniskt ingivna uppgifter. Straffansvaret för oriktig information i elektronisk miljö ska i stället bedömas utifrån de generella reglerna i brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

10.14 Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag

Ändringen innebär att 8 kap. 5 b §, som innehöll en straffbestämmelse om osant intygande avseende elektroniskt ingiven information, har upphävts. Genom utvidgningen av brottsbalkens urkundsbegrepp och de ändringar som gjorts i balkens bestämmelse om osann och vårdslös för-

säkran finns inte längre något behov av straffrättsliga särregleringar för elektroniskt ingivna uppgifter. Straffansvaret för oriktig information i elektronisk miljö ska i stället bedömas utifrån de generella reglerna i brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

10.15 Förslaget till lag om ändring i lagen (1995:1570) om medlemsbanker

Ändringen innebär att 14 kap., som innehöll en straffbestämmelse om osant intygande och osann respektive vårdslös försäkran avseende elektroniskt ingiven information, har upphävts. Genom utvidgningen av brottsbalkens urkundsbegrepp och de ändringar som gjorts i balkens bestämmelse om osann och vårdslös försäkran finns inte längre något behov av straffrättsliga särregleringar för elektroniskt ingivna uppgifter. Straffansvaret för oriktig information i elektronisk miljö ska i stället bedömas utifrån de generella reglerna i brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

10.16 Förslaget till lag om ändring i revisionslagen (1999:1079)

Ändringen innebär att 40 a §, som innehöll en straffbestämmelse om osant intygande och osann respektive vårdslös försäkran avseende elektroniskt ingiven information, har upphävts samt att rubriken närmast före paragrafen utgått. Genom utvidgningen av brottsbalkens urkundsbegrepp och de ändringar som gjorts i balkens bestämmelse om osann och vårdslös försäkran finns inte längre något behov av straffrättsliga särregleringar för elektroniskt ingivna uppgifter. Straffansvaret för oriktig information i elektronisk miljö ska i stället bedömas utifrån de generella reglerna i brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

10.17 Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:93) om kooperativ hyresrätt

6 kap. Skadestånd, straff och överklagande m.m.

2 § Vad som sägs i 16 kap. 1 § första och tredje styckena och 2 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar gäller också i fråga om kooperativa hyresrättsföreningar.

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. underlåter att föra medlemsförteckning eller hålla sådan förteckning tillgänglig enligt 3 kap. 6 § lagen om ekonomiska föreningar,
2. tar emot förskott i strid med 2 kap. 12 §, eller
3. använder firma i strid med 2 kap. 26 §.

Paragrafen har ändrats på så sätt att den tidigare sista meningen i första stycket, som genom en hänvisning till 16 kap. 1 a § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar bestraffade osant intygande och osann respektive vårdslös försäkran avseende elektronisk information, har utgått. Genom

utvidgningen av brottsbalkens urkundsbegrepp och de ändringar som gjorts i balkens bestämmelse om osann och vårdslös försäkran finns inte längre något behov av straffrättsliga särregleringar för elektroniskt ingivna uppgifter. Straffansvaret för oriktig information i elektronisk miljö ska i stället bedömas utifrån de generella reglerna i brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

10.18 Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)

Ändringen innebär att 30 kap. 2 §, som innehöll en straffbestämmelse om osant intygande och osann respektive vårdslös försäkran avseende elektroniskt ingiven information, har upphävts. Genom utvidgningen av brottsbalkens urkundsbegrepp och de ändringar som gjorts i balkens bestämmelse om osann och vårdslös försäkran finns inte längre något behov av straffrättsliga särregleringar för elektroniskt ingivna uppgifter. Straffansvaret för oriktig information i elektronisk miljö ska i stället bedömas utifrån de generella reglerna i brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

10.19 Förslaget till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (2010:2043)

12 kap. Associationsrättsliga bestämmelser för ömsesidiga försäkringsbolag

91 § Bestämmelserna i 16 kap. 1 § första och tredje styckena och 2 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar om straff och vite gäller för ömsesidiga försäkringsbolag.

Paragrafen har ändrats på så sätt att en tidigare hänvisning till den numera upphävda 16 kap. 1 a § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar, som bestraffade osant intygande och osann respektive vårdslös försäkran avseende elektronisk information, har utgått. Genom utvidgningen av brottsbalkens urkundsbegrepp och de ändringar som gjorts i balkens bestämmelse om osann och vårdslös försäkran finns inte längre något behov av straffrättsliga särregleringar för elektroniskt ingivna uppgifter. Straffansvaret för oriktig information i elektronisk miljö ska i stället bedömas utifrån de generella reglerna i brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

Sammanfattning av betänkandet SOU 2007:92

En anpassning av urkundsbegreppet

Det kan ifrågasattas i vilken uträkning handlingar i elektronisk miljö har urkundsstatus i den mening som brottsbalken avser. Utredningen har funnit att lagstiftning behövs för att undanröja denna osäkerhet och även i övrigt för att anpassa urkundsbegreppet till it-utvecklingen. Det krävs dessutom lagstiftningsåtgärder för att uppfylla kraven enligt artikel 7 Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet rörande kriminalisering av datorrelaterad förfalskning. Anpassningen bör bygga vidare på gällande regelverk där straffskyddet mot förfalskning utgörs av en teknikneutral reglering som tar sin utgångspunkt i en urkundsdefinition som omfattar såväl pappersbaserade handlingar som elektroniska handlingar.

Utredningen har funnit att begreppet urkund bör behållas som beteckning på de handlingar och märken som kan utgöra förfalskningsobjekt. Urkundsdefinitionen i 14 kap. 1 § andra stycket brottsbalken bör dels förtydligas, så att det direkt i lagtext anges vilka krav som ställs på handlingar och märken för att de ska få urkundsstatus, dels utvidgas i syfte att anpassas till användningen och utvecklingen av informationstekniken.

Med urkund avses enligt utredningens förslag

1. handling som upprättats till bevis eller annars är av betydelse som bevis, som anger utställaren och som har originalkaraktär,
2. elektronisk handling som upprättats till bevis eller annars är av betydelse som bevis och som har utställarangivelse som kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt, och
3. märke som har ställts ut till bevis om viss rättighet eller om viss prestation och som har originalkaraktär (bevismärke).

För elektroniska handlingar krävs således för urkundsstatus, utöver att de är av betydelse som bevis, att de har utställarangivelse som kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt. Med detta rekvisit har utredningen i den anpassade regleringen tagit fasta på den centrala betydelse som utställarangivelsen har för de traditionella pappersurkunderna. Samtidigt har utredningen beaktat de särskilda förutsättningar som råder i den elektroniska miljön. Av en elektronisk handling kan nya identiska elektroniska handlingar framställas på ett mycket enkelt sätt. Sådant mångfaldigande utgör ett naturligt led i informationsbehandling med datorer. Därför finns vissa skillnader mellan vad som kan beskrivs som original respektive kopia i pappersbaserad miljö å ena sidan och elektronisk miljö å den andra. För att undvika missförstånd och för att skapa en ordning som är bättre anpassad till den elektroniska miljön har utredningen tagit bort pappersurkundens krav på originalkaraktär och i stället uppställt ett krav på en utställarangivelse, som kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt.

Äkthetsprövningen av en pappersbaserad urkund ska alltså ta sin utgångspunkt i en unik fysisk sak. Härrör detta exemplar inte från angiven utställare är urkunden falsk. I elektronisk miljö bör äkthetsprövningen emellertid ta sin utgångspunkt i digitala data. Det föreslås därför att en urkunds äkthet i elektronisk miljö ska bedömas utifrån det informations-

innehåll som representeras av digitala data. Härrör detta innehåll från den som framstår som utställare är urkunden äkta, om inte är urkunden falsk.

Manipulationer med handlingar som inte är urkunder

Utredningen har funnit att det finns behov av att, för vissa särskilt angelägna fall, straffbelägga brukande av en falsk elektronisk handling, även om handlingen inte uppnår urkundsstatus. Utredningen har därför föreslagit en särskild straffbestämmelse för dessa fall. Bestämmelsen avser att motverka att någon sanningslöst ger ut en elektronisk handling, t.ex. ett e-postmeddelande, för att härröra från angiven utställare i syfte att i en rättslig eller ekonomisk angelägenhet orättmätigt skaffa sig en förmån eller för att undgå en förpliktelse. Straffet för brottet föreslås bli böter eller fängelse i högst sex månader.

Manipulation av tekniska uppteckningar eller andra automatiska registreringar av faktiska förhållanden, t.ex. färdskrivare och trafikövervakningskameror, bör inte längre bedömas som urkunds-förfalskning. En teknisk uppteckning kan nämligen inte äkthetsprövas på sedvanligt sätt (jfr rättsfallet NJA 1991 s. 739). Utredningen har därför föreslagit en ny straffbestämmelse om manipulation av teknisk uppteckning. Straffet för brottet är böter eller fängelse i högst två år.

Lämnande av osanna uppgifter

Det råder osäkerhet i fråga om kravet i 15 kap. 10 § brottsbalken på ”skriftlig utsaga” utesluter straffansvar i de fall där uppgifterna lämnas i elektronisk form. Denna osäkerhet bör undanröjas genom lagstiftning. Utredningen har därför lämnat förslag till en delvis ny lydelse av bestämmelsen.

Det finns ett behov av att straffbelägga upprättande av skenhandlingar, t.ex. fakturor eller kvitton, i en rättslig eller ekonomisk angelägenhet även om handlingarna inte har urkundsstatus. En särskild bestämmelse som straffbelägger upprättande av skenhandling och brukande av skenhandling ger också en tydligare reglering än i gällande rätt. En sådan ny straffbestämmelse föreslås därför. Straffet är böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, fängelse i högst två år.

Brottet missbruk av urkund i 15 kap. 12 § omfattar vissa åtgärder med handlingar som inte är urkunder. För att åstadkomma en tydlig och anpassad reglering som dessutom har en adekvat brottsrubricering har utredningen föreslagit en ny bestämmelse, missbruk av handling.

Till följd av osäkerheten kring straffbudens tillämplighet i elektronisk miljö har under senare år ett antal specialstraffrättsliga bestämmelser införts, se t.ex. 5 § lagen (2004:115) om självbetjäningstjänster via internet inom socialförsäkringens administration och 19 kap. 11 a § tredje stycket jordabalken. Den nya regleringen har haft förebild i bestämmelserna om osann eller vårdslös försäkran (15 kap. 10 §) respektive osant intygande (15 kap. 11 §). Med utredningens förslag blir dessa bestämmelser överflödiga. De bör därför upphävas.

Förslagen bedöms kunna finansieras inom befintliga ekonomiska ramar. Några övergångsbestämmelser föreslås inte.

Betänkandets lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Häri genom föreskrivs i fråga om brottsbalken dels att 14 kap. 1–5 och 7–12 §§ samt 15 kap. 10–15 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i balken ska införas tre nya paragrafer, 14 kap. 9 a § och 15 kap. 11 a och 11 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 kap.

1 §

Den som, genom att skriva annan, verklig eller diktad, persons namn eller genom att falskeligen förskaffa sig annans underskrift eller annorledes, framställer falsk urkund eller ock falskeligen ändrar eller utfyller äkta urkund, dömes, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för urkundsförfalskning till fängelse i högst två år.

Såsom urkund anses protokoll, kontrakt, skuldebrev, intyg och annan handling, som upprättats till bevis eller eljest är av betydelse såsom bevis, så ock legitimationskort, biljett och dylikt bevismärke.

Den som, genom att obehörigen skriva annans namn eller på annat sätt, framställer falsk urkund eller obehörigen ändrar eller fyller ut äkta urkund, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för urkundsförfalskning till fängelse i högst två år.

Med urkund avses

1. handling som upprättats till bevis eller annars är av betydelse som bevis, som anger utställaren och som har originalkaraktär,

2. elektronisk handling som upprättats till bevis eller annars är av betydelse som bevis och som har utställarangivelse som kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt, och

3. märke som har ställts ut till bevis om viss rättighet eller om viss prestation och som har originalkaraktär (bevismärke).

2 §

Är brott som i 1 § sägs att anse som ringa, skall för förvanskning av urkund dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Vid bedömande huruvida brottet är ringa skall särskilt beaktas, om urkunden är av mindre vikt, såsom

Om brott som avses i 1 § är att anse som ringa, ska för ringa urkundsförfalskning dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Vid bedömande av om brottet är ringa ska särskilt beaktas om urkunden är av mindre betydelse

kassakvitto, kontramärke eller dylikt mottagningsbevis, eller om gärningen skett för att förhjälpas någon till hans rätt.

eller om gärningen *annars är av mindre allvarligt slag.*

3 §

Om brott som i 1 § sägs är att anse som grovt, *skall* för grov urkundsförfalskning dömas till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömande *huruvida* brottet är grovt *skall* särskilt beaktas, om förfalskningen avsett myndighets arkivhandling av *vikt* eller urkund som är särskilt betydelsefull i den allmänna omsättningen, *såsom obligation, aktiebrev eller inteckningshandling*, eller om gärningen *eljest var* av särskilt *farlig art*.

Om brott som *avses* i 1 § är att anse som grovt, *ska* för grov urkundsförfalskning dömas till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömande *av om* brottet är grovt *ska* särskilt beaktas om förfalskningen avsett myndighets arkivhandling av *betydelse* eller urkund som är särskilt betydelsefull i den allmänna omsättningen eller om gärningen *annars är* av särskilt *allvarligt slag*.

4 §

Den som *förstör, gör obrukbar eller undanskaffar urkund, över vilken han vid tillfället ej äger så förfoga*, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende och brottet *ej* är att anse som bokföringsbrott, för undertryckande av urkund till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

Den som, *utan att ha rätt till det, förstör eller döljer urkund eller gör den obrukbar*, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende och brottet *inte* är att anse som bokföringsbrott, för hindrande av urkunds bevisfunktion till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

5 §

Om *någon utan lov* anbringas eller *eljest* förfalskas annans namnteckning eller signatur på alster av konst eller brukskonst eller på annat *dylikt* verk och därigenom *giver* sken av att denne *bestyrkt sig vara* upphovsman till verket, *dömes* för signaturförfalskning till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, *dömes* till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

Den som *olovligen* anbringas eller *annars* förfalskas annans namnteckning eller signatur på alster av konst eller brukskonst eller på annat *sådant* verk och därigenom *ger* sken av att denne *är* upphovsman till verket, *döms* för signaturförfalskning till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, *döms* till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

7 §

Eftergör någon gällande fri-
märke, beläggningsstämpel eller
annat offentligt eller för allmän-
heten avsett *inländskt eller ut-
ländskt* värdemärke eller *ock of-
fentlig inländsk eller utländsk*
kontrollmärkning på mått, vikt,
vara, handling eller annat, eller
anbringa någon falskt sådant
märke eller *falskeligen* äkta märke
eller *förfalska någon eljest* sådant
märke eller det märkta, *dömes*, om
åtgärden innebär fara i bevishän-
seende, för *märkesförfalskning* till
fängelse i högst två år eller, om
brottet är ringa, till böter eller
fängelse i högst sex månader.

Är brottet grovt, *dömes* till fäng-
else, lägst sex månader och högst
fyra år.

Den som eftergör gällande fri-
märke, beläggningsstämpel eller
annat offentligt eller för allmän-
heten avsett värdemärke eller
offentlig kontrollmärkning på
mått, vikt, vara, handling eller
annat, eller *som anbringa* falskt
sådant märke eller *obehörigen*
anbringa äkta märke eller *som*
annars förfalska sådant märke
eller det märkta, *döms*, om åtgär-
den innebär fara i bevishänseende,
för *märkesförfalskning* till fäng-
else i högst två år eller, om brottet
är ringa, till böter eller fängelse i
högst sex månader.

Är brottet grovt, *döms* till fäng-
else, lägst sex månader och högst
fyra år.

8 §

Om någon falskeligen anbringa
märke eller annat föremål som kan
tagas för gällande gränsmärke,
vattenmärke, fixpunkt eller annat
märke för plan- eller höjdmätning
eller *ock flyttar, borttager*, skadar
eller förstör sådant märke, *dömes*,
om åtgärden innebär fara i bevis-
hänseende, för *förfalskning av fast*
märke till fängelse i högst fyra år
eller, om brottet är ringa, till böter
eller fängelse i högst sex månader.

Den som obehörigen anbringa
märke eller annat föremål som kan
tas för gällande gränsmärke, vat-
tenmärke, fixpunkt eller annat
märke för plan- eller höjdmätning
eller flyttar, *tar bort*, skadar eller
förstör sådant märke, *döms*, om
åtgärden innebär fara i bevishän-
seende, för *förfalskning av fast*
märke till fängelse i högst fyra år
eller, om brottet är ringa, till böter
eller fängelse i högst sex månader.

9 §

Den som åberopar falsk urkund,
utbjuder eller håller till salu verk
med falsk signatur, *utprånglar*
falsk sedel eller falskt mynt, be-
gagnar falskt värde- eller kon-
trollmärke, åberopar falskt fast
märke eller *eljest* gör bruk av
något, som förfalskats på sätt ovan
sägs, *dömes*, om åtgärden innebär
fara i bevishänseende, för bru-
kande av det förfalskade *såsom*
hade han själv gjort förfalskning-
en.

Den som åberopar falsk urkund,
bjuder ut eller håller till salu verk
med falsk signatur, *prånglar ut*
falsk sedel eller falskt mynt, be-
gagnar falskt värde- eller kon-
trollmärke, åberopar falskt fast
märke eller *annars* gör bruk av
något, som förfalskats på sätt ovan
sägs, *döms*, om åtgärden innebär
fara i bevishänseende, för bru-
kande av det förfalskade *som om*
han själv hade gjort förfalskning-
en.

9 a §

Den som i en rättslig eller ekonomisk angelägenhet, i syfte att orättmätigt skaffa sig en förmån eller undgå en förpliktelse, sanningslöst utger en elektronisk handling för att härröra från angiven utställare, döms, om handlingen är av betydelse som bevis och åtgärden innebär fara i bevishänseende, för brukande av falsk elektronisk handling till böter eller fängelse i högst sex månader.

10 §

Den som, i annat fall än i 9 § sägs, bland allmänheten sprider något, som lätt kan förväxlas med gällande penningssedel, mynt eller offentligt värdeemärke, döms för olaga spridande av efterbildning till böter.

Den som, i annat fall än i 9 § sägs, bland allmänheten sprider något, som lätt kan förväxlas med gällande penningssedel, mynt eller offentligt värdeemärke, döms för olaga spridande av efterbildning till böter.

11 §

Har *någon*, som ådragit sig ansvar enligt vad förut i detta kapitel är sagt, innan avsevärd olägenhet uppkommit frivilligt avvärjt den fara i bevishänseende som gärningen innebar, *må* dömas till lindrigare straff än *för gärningen är stadgat*. Var faran ringa och är för gärningen *ej stadgat* svårare straff än fängelse i sex månader, *skall ej* dömas till ansvar.

Har *den* som ådragit sig ansvar enligt vad *som* förut i detta kapitel är sagt, innan avsevärd olägenhet uppkommit, frivilligt avvärjt den fara i bevishänseende som gärningen innebar, *får* dömas till lindrigare straff än *vad som föreskrivs för gärningen*. Var faran ringa och är för gärningen *inte föreskrivet* svårare straff än fängelse i sex månader, *ska inte* dömas till ansvar.

12 §

För försök eller förberedelse till urkundsförfalskning, grov urkundsförfalskning, *undertryckande av urkund*, signaturförfalskning, penningförfalskning, märkesförfalskning, förfalskning av fast märke eller brukande av vad som förfalskats, och för underlåtenhet att avslöja penningförfalskning

För försök eller förberedelse till urkundsförfalskning, grov urkundsförfalskning, *hindrande av urkunds bevisfunktion*, signaturförfalskning, penningförfalskning, märkesförfalskning, förfalskning av fast märke eller brukande av vad som förfalskats *enligt 9 §*, och för underlåtenhet att avslöja pen-

döms till ansvar enligt bestämmelserna i 23 kap. Detsamma gäller försök till olovlig befattning med falska pengar som består i försök till anskaffande eller mottagande av det förfalskade. Skulle brottet, om det fullbordats, ha varit att anse som ringa, *skall* dock inte dömas till ansvar enligt vad nu sagts.

ningförfalskning döms till ansvar enligt bestämmelserna i 23 kap. Detsamma gäller försök till olovlig befattning med falska pengar som består i försök till anskaffande eller mottagande av det förfalskade. Skulle brottet, om det fullbordats, ha varit att anse som ringa, *ska* dock inte dömas till ansvar enligt vad nu sagts.

15 kap.

10 §

Om någon i skriftlig utsaga, som jämlikt lag eller författning avgives under edlig förpliktelse eller på heder och samvete eller under annan dylik försäkran, lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för osann försäkran till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år.

Sker sådan gärning av grov oaktsamhet, *döms* för vårdslös försäkran till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som på annat sätt än muntligen lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen i en försäkran som enligt lag eller förordning lämnas på heder och samvete, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för osann försäkran till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år.

Sker sådan gärning av grov oaktsamhet, *döms* för vårdslös försäkran till böter eller fängelse i högst sex månader.

11 §

*Lämnar någon i intyg eller annan urkund osann uppgift om vem han är eller om annat än egna angelägenheter eller upprättat någon för skens skull urkund rörande rättshandling, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för osant intygande till böter eller fängelse i högst sex månader. Är brottet med hänsyn till att det innefattar missbruk av tjänsteställning eller *eljest* att anse som grovt, *skall dömas* till fängelse i högst två år.*

Den som åberopar eller *eljest begagnar* osann urkund som avses i första stycket, *döms*, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för brukande av osann urkund enligt vad där sägs.

*Den som i urkund lämnar osann uppgift om vem han är eller om annat än egna angelägenheter, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för osant intygande till böter eller fängelse i högst sex månader. Är brottet med hänsyn till att det innefattar missbruk av tjänsteställning eller *annars* att anse som grovt, *döms* till fängelse i högst två år.*

Den som åberopar eller *på annat sätt använder* osann urkund som avses i första stycket, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för brukande av osann urkund enligt vad där sägs.

11 a §

Den som för skens skull upprättar faktura, kvitto eller annan handling i en rättslig eller ekonomisk angelägenhet, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för upprättande av skenhandling till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år.

Den som åberopar eller på annat sätt använder skenhandling som avses i första stycket, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för brukande av skenhandling enligt vad där sägs.

11 b §

Den som obehörigen ändrar i en teknisk uppteckning eller annan automatisk registrering av faktiska förhållanden eller bearbetning av sådan registrering, som är avsedd att ligga till grund för myndighets kontroll eller för beräkning av skatt, avgift eller ersättning, så att registreringen eller bearbetningen återger faktiska förhållanden på ett oriktigt sätt, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för manipulation av teknisk uppteckning till böter eller fängelse i högst två år.

12 §

Missbrukar någon pass, betyg eller dylik för viss man utställd urkund genom att giva sig eller annan ut för honom eller utlämnar han urkunden att sålunda missbrukas, eller utger någon sanningslöst handling, som tillkommit medelst genomslag eller fotografering eller på annat dylikt sätt, för riktig kopia av viss urkund, dömes,

Den som sanningslöst åberopar pass, identitetshandling eller annan sådan för enskild person utställd urkund som gällande för sig eller annan person, eller lämnar ut sådan urkund för att missbrukas på det sättet, döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för missbruk av urkund till böter eller fängelse i högst sex månader eller,

om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för missbruk av urkund till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år.

om brottet är grovt, till fängelse i högst två år.

För missbruk av handling döms den som sanningslöst utger handling för att vara riktig kopia av viss urkund, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, till det straff som sägs i första stycket.

13 §

Förnekar någon sin underskrift på urkund, dömes, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för förnekande av underskrift till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år.

Den som förnekar sin underskrift, eller sin utställarangivelse som är sådan att den kan likställas med en underskrift på urkund döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, för förnekande av underskrift till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är grovt, till fängelse i högst två år.

14 §

Om någon, som ådragit sig ansvar enligt vad förut i detta kapitel är sagt, innan avsevärd olägenhet uppkommit frivilligt rättat felet eller på annat sätt avvärjt fara för vidare olägenhet, må dömas till lindrigare straff än för gärningen är stadgat. Var faran ringa och är för gärningen ej stadgat svårare straff än fängelse i sex månader, skall ej dömas till ansvar.

Har den som ådragit sig ansvar enligt vad som förut i detta kapitel är sagt, innan avsevärd olägenhet uppkommit, frivilligt rättat felet eller på annat sätt avvärjt fara för vidare olägenhet, får dömas till lindrigare straff än vad som föreskrivs för gärningen. Var faran ringa och är för gärningen inte föreskrivet svårare straff än fängelse i sex månader, ska inte dömas till ansvar.

15 §

För förberedelse till mened eller stämpling till mened som innebär att någon söker anstifta sådan gärning, så ock för försök till bevisförvanskning dömes till ansvar enligt vad i 23 kap. stadgas. Skulle brottet, om det fullbordats, hava varit att anse som ringa, må dock ej dömas till ansvar som nu sagts.

För förberedelse till mened eller stämpling till mened som innebär att någon försöker anstifta sådan gärning och för försök till bevisförvanskning döms till ansvar enligt bestämmelserna i 23 kap. Skulle brottet, om det fullbordats, ha varit att anse som ringa, ska dock inte dömas till ansvar enligt vad nu sagts.

Denna lag träder i kraft den...

Härigenom föreskrivs att 19 kap. 11 a § jordabalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 kap.

11 a §

Om en ansökan om inskrivning ges in i form av ett elektroniskt dokument, får en fångeshandling eller annan handling som avses i 20 kap. 6 § 1, 21 kap. 2 § första stycket 1 eller 23 kap. 2 § första stycket 1 eller en handling som avses i 7 kap. 5 § fjärde stycket äktenskapsbalken eller 23 § andra stycket sambolagen (2003:376) ges in elektroniskt enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela.

Om en fångeshandling eller annan handling som avses i första stycket ges in elektroniskt, skall den elektroniska handlingens överensstämmelse med originalet vara bestyrkt enligt föreskrifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela.

Den som oriktigt intygar att den elektroniska handlingen överensstämmer med originalet döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är att anse som grovt, till fängelse i högst två år.

Denna lag träder i kraft den...

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 3 a § årsredovisningslagen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

3 a §

Handlingar som avses i 3 § 1 om aktiebolag får överföras elektroniskt till registreringsmyndigheten enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Ett bevis om fastställelse enligt 3 § 1 om aktiebolag får undertecknas med en elektronisk signatur. Närmare föreskrifter om den elektroniska signaturen meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Om en handling som avses i första stycket ges in elektroniskt i form av en bestyrkt kopia, skall den elektroniska handlingens överensstämmelse med originalet vara bestyrkt enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Den som lämnar osann uppgift i ett bevis som avses i andra stycket eller oriktigt intygar att en elektronisk handling överensstämmer med originalet enligt tredje stycket döms, om åtgärden innebär fara i bevishänseende, till böter eller fängelse i högst sex månader eller, om brottet är att anse som grovt, till fängelse i högst två år.

Denna lag träder i kraft den...

4. Förslag till lag om ändring i lagen (2004:115) om självbetjäningstjänster via Internet inom socialförsäkringens administration

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (2004:115) om självbetjäningstjänster via Internet inom socialförsäkringens administration ska upphöra att gälla vid utgången av...

5. Förslag till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 30 kap. 2 § aktiebolagslagen (2005:551) ska upphöra att gälla vid utgången av...

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har svar inkommit från Göta hovrätt, Hovrätten för Västra Sverige, Helsingborgs tingsrätt, Luleå tingsrätt, Inskrivningsmyndigheten i Härnösand, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Statens kriminaltekniska laboratorium, Brottsförebyggande rådet, Datainspektionen, Försäkringskassan, Tullverket, Skatteverket, Premiepensionsmyndigheten, Kammarkollegiet, Finansinspektionen, Statskontoret, VERVA, Centrala studiestödsnämnden, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Kungliga Tekniska Högskolan, Lantmäteriverket, Post- och telestyrelsen, Vägverket, Bolagsverket, Riksarkivet, Sveriges advokatsamfund, Svenska Bankföreningen, Svensk Handel, Svenskt Näringsliv, Företagarna, Stockholms Handelskammare och Stiftelsen för Internetinfrastruktur.

Företagarna har avstått från att yttra sig.

Svar har inte inkommit från Dataföreningen i Sverige.